

Київський національний торговельно-економічний університет
Кафедра фінансового аналізу та аудиту

ВИПУСКНА КВАЛІФІКАЦІЙНА РОБОТА

на тему:

**ОРГАНІЗАЦІЯ ТА МЕТОДИКА АНАЛІЗУ ЕФЕКТИВНОСТІ
ВИКОРИСТАННЯ МАТЕРІАЛЬНИХ АКТИВІВ
ПІДПРИЄМСТВА**

Студентки 2 курсу, 7м групи,
спеціальності 071
«Облік і оподаткування»
спеціалізації «Фінансова
аналітика»

Науковий керівник
д.е.н., доцент

Гарант освітньої
програми
д.е.н., доцент

Данканич Катерини
Елемірівни

підпис

Гордополов
Володимир Юрійович

підпис

Гордополов
Володимир Юрійович

підпис

Київ 2020

Київський національний торговельно-економічний університет

Факультет фінансів та обліку

Кафедра фінансового аналізу та аудиту

Освітній ступінь «Магістр»

Спеціальність «Облік і оподаткування»

Спеціалізація «Фінансова аналітика»

Затверджую

Зав. кафедри _____

К.О. Назарова

30 грудня 2019 р.

Завдання

на випускню кваліфікаційну роботу студентіві

Данканич Катерині Елемірівні

1. Тема випускного кваліфікаційного проекту (роботи): Організація та методика аналізу ефективності використання матеріальних активів підприємства (на матеріалах ТОВ-ВТП «УКРАЇНА-95»)

Затверджена наказом ректора від 27. 12. 2019 р. № 4487.

2. Строк здачі студентом закінченого проекту (роботи): 01.11. 2020 р.

3. Цільова установка та вихідні дані до проекту (роботи):

Метою роботи є дослідження теоретичних аспектів та розробка практичних рекомендацій щодо удосконалення аналізу ефективності використання матеріальних активів виробничо-торговельних підприємств.

Об'єктом дослідження є матеріальні активи виробничо-торговельного підприємства.

Предметом дослідження є організація і методика аналізу ефективності використання матеріальних активів підприємства

4. Консультанти по роботі (проекту), із зазначенням розділів проекту, що стосуються їх:

Розділ	<i>Консультант</i> (прізвище, ініціали)	Підпис, дата	
		завдання видав	завдання прийняв

5. Зміст випускового кваліфікаційного проекту (роботи) – перелік питань по розділах, що належить розробити:

Вступ

Розділ 1. Теоретичні засади аналізу ефективності використання матеріальних активів підприємства.

- 1.1. Економічна сутність матеріальних активів підприємства, їх класифікація
- 1.2. Аналіз в системі управління матеріальними активами підприємства

Висновки до розділу 1

Розділ 2 Інформаційне забезпечення аналізу ефективності використання матеріальних активів суб'єктів господарювання

- 2.1. Оцінка нормативної бази та спеціальної літератури з питань дослідження
- 2.2. Система бухгалтерського обліку, як інформаційна база аналізу матеріальних активів підприємств
- 2.3. Внутрішній контроль матеріальних активів виробничо-торговельних підприємств

Висновки до розділу 2

Розділ 3. Організація та методика аналізу ефективності використання матеріальних активів підприємства

- 3.1. Організаційно-інформаційна модель аналізу ефективності використання матеріальних активів підприємства
- 3.2. Методика аналізу необоротних активів виробничо-торговельних підприємств
- 3.3. Методика аналізу ефективності використання оборотних активів суб'єкта господарювання

Висновки до розділу 3

Висновки та пропозиції

Список використаних джерел

Додатки

6. Календарний план виконання роботи

№ пор.	Назва етапів випускного кваліфікаційного проекту(роботи)	Строк виконання етапів роботи	
		за планом	фактично
1	2	3	4
1	Написання наукової статті за темою дослідження	15.06.2020	15.06.2020
2	Написання 1 розділу роботи	30.06.2020	30.06.2020
3	Написання 2 розділу роботи	02.09.2020	02.09.2020
4	Написання 3 розділу роботи	11.10.2020	11.10.2020
5	Написання вступу та висновків	25.10.2020	25.10.2020
6	Представлення роботи на кафедрі	01.11.2020	01.11.2020
7	Попередній захист випускної кваліфікаційної роботи	25.11.2020	

7. Дата видачі завдання «30» _____ грудня _____ 2019 __ р.

8. Керівник випускної кваліфікаційної роботи

_____ (прізвище, ініціали, підпис)

9. Гарант освітньої програми

_____ (прізвище, ініціали, підпис)

10. Завдання прийняв до виконання студент

_____ (прізвище, ініціали, підпис)

11. Відгук наукового керівника випускної кваліфікаційної роботи

Матеріальні активи відіграють значну роль в господарській діяльності підприємства, забезпечують безперервність виробничого процесу і є основою економічної стабільності підприємств. Тому одним із найважливіших факторів підвищення ефективності господарювання виробничо-торговельних підприємств є забезпеченість матеріальними активами, а також раціональне їх використання. Ефективне управління матеріальними активами забезпечується насамперед за допомогою надійної інформаційної системи, основними елементами якої є аналіз і внутрішній контроль, що обумовлює актуальність теми дослідження.

У роботі розглядаються питання економічної сутності матеріальних активів, досліджуються теоретичні аспекти аналізу матеріальних активів виробничо-торговельних підприємств. Розглянуто порядок організації та проведення аналізу матеріальних активів виробничо-торговельних підприємств з використанням сучасних інформаційних технологій.

Випускна кваліфікаційна робота виконана на достатньому теоретичному рівні із застосуванням сучасних методів обробки економічної інформації, характеризується вирішенням поставлених питань аналізу матеріальних активів виробничо-торговельних підприємств. Основні положення та висновки роботи відповідають темі та предмету дослідження, достатньо повно розкривають його зміст. Пропозиції щодо удосконалення організації та методики аналізу матеріальних активів мають практичну цінність і можуть бути застосовані в діяльності виробничо-торговельних підприємств.

Випускна кваліфікаційна робота Данканич К.Е. на тему «Організація та методика аналізу ефективності використання матеріальних активів підприємства» відповідає встановленим вимогам і може бути рекомендована до захисту.

Науковий керівник випускної кваліфікаційної роботи

_____ (підпис, дата)

Відмітка про попередній захист _____

_____ (ПІБ, підпис, дата)

12. Висновок про випускну кваліфікаційну роботу

Випускна кваліфікаційна робота студента _____

_____ (прізвище, ініціали)

може бути допущена до захисту екзаменаційній комісії.

Гарант освітньої програми _____

_____ (підпис, прізвище, ініціали)

Завідувач кафедри _____

_____ (підпис, прізвище, ініціали)

ЗМІСТ

Вступ	3
Розділ 1. Теоретичні засади аналізу ефективності використання матеріальних активів підприємства.	6
1.1. Економічна сутність матеріальних активів підприємства, їх класифікація	6
1.2. Аналіз в системі управління матеріальними активами підприємства	12
Висновки до розділу 1	17
Розділ 2 Інформаційне забезпечення аналізу ефективності використання матеріальних активів суб'єктів господарювання	19
2.1. Оцінка нормативної бази та спеціальної літератури з питань дослідження	19
2.2. Формування облікової інформації щодо забезпеченості та ефективності використання матеріальних активів підприємства	23
2.3. Внутрішній контроль матеріальних активів виробничо-торговельних підприємств	28
Висновки до розділу 2	33
Розділ 3. Організація та методика аналізу ефективності використання матеріальних активів суб'єктів господарювання	35
3.1. Організаційно-інформаційна модель аналізу ефективності використання матеріальних активів підприємства	35
3.2. Методика аналізу необоротних активів виробничо-торговельних підприємств	39
3.3. Методика аналізу ефективності використання оборотних активів суб'єкта господарювання	43
Висновки до розділу 3	52
Висновки та пропозиції	54
Список використаних джерел	58
Додатки	

ВСТУП

Актуальність теми. Враховуючи сучасні динамічні умови розвитку економічних відносин, управлінський персонал підприємства, а також і його бізнес-партнери прагнуть одержати повну та своєчасну інформацію про стан, рух та ефективність використання основного та оборотного капіталу, переважну сукупність якого складають запаси (в тому числі, товарні) та основні засоби. Матеріальні активи беруть участь одночасно у всіх стадіях кругообігу, забезпечують відтворювальний процес, опосередковують розподіл і перерозподіл суспільного продукту.

Одним із найважливіших факторів підвищення ефективності господарювання підприємств, а саме, підвищення рівня його розвитку і зміцнення фінансового стану, є забезпеченість матеріальними активами, а також раціональне їх використання. Це потребує впровадження на підприємстві ефективної системи управління матеріальними активами.

Ефективне управління матеріальними активами забезпечується насамперед за допомогою надійної інформаційної системи, основними елементами якої є облік, аналіз і контроль. Від злагодженого функціонування усіх елементів цієї системи залежить процес відтворення матеріальних активів, поповнення, оновлення, а отже, забезпеченість підприємства конкурентноздатними, сучасними засобами праці. У зв'язку з цим зростає роль і значення аналізу, як однієї з найважливіших функцій управління

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Питання обліку, аналізу та контролю матеріальних активів є предметом дослідження багатьох вчених-економістів та практиків, зокрема: М.Т. Білухи, Ф.Ф. Бутинця, М.С. Пушкаря, Бланка І. А., Білика М. Д., Голова С.Ф., Гордополова В.Ю., Івахненкова С.В., Кулаковської Л.П., Назарової К.О., Мниха Є.В., Нашкрєвської Г.В., Сопко В.В., Ткаченко Н. М., Холта Р.Н., Хом'яка Р.Л. та інших. Зазначеними дослідниками велика увага приділялася розкриттю сутності матеріальних активів, порядку документального оформлення операцій з ними, проблемам амортизації,

ремонту і поліпшення матеріальних необоротних активів, аналізу та контролю стану матеріальних активів, руху та ефективності їх використання. Однак, деякі аспекти організації і методики аналізу матеріальних активів підприємств потребують подальших досліджень та розробок.

Мета і завдання дослідження. Метою випускної кваліфікаційної роботи є дослідження теоретичних аспектів та розробка практичних рекомендацій щодо удосконалення аналізу ефективності використання матеріальних активів виробничо-торговельних підприємств.

Для досягнення поставленої мети у процесі дослідження передбачається вирішення наступних завдань:

1. З'ясувати економічну сутність та розкрити класифікацію матеріальних активів підприємства
2. Зазначити місце і роль аналізу в системі управління матеріальними активами підприємства
3. Оцінити економіко-правове забезпечення аналізу ефективності використання матеріальних активів підприємства
4. Дослідити особливості формування облікової інформації щодо матеріальних активів підприємств
5. Навести основні блоки організаційно-інформаційної моделі аналізу матеріальних активів підприємств
6. Здійснити аналіз стану, руху та ефективності використання матеріальних активів досліджуваного підприємства

Об'єктом дослідження є матеріальні активи виробничо-торговельного підприємства

Предметом дослідження є організація і методика аналізу ефективності використання матеріальних активів підприємства

Методи дослідження. В процесі дослідження застосовувалися такі методичні прийоми, як аналіз і синтез, індукція і дедукція (у процесі дослідження економічної сутності матеріальних активів), методи групування і порівняння провадились у ході узагальнення інформації досліджуваного підприємства; наукова абстракція застосовувалася при вивченні окремих

характеристик матеріальних активів, графічний метод – для наочного представлення результатів проведеного аналізу.

Інформаційною базою дослідження є наукові розробки вітчизняних і закордонних вчених з питань обліку, аналізу і контролю матеріальних активів підприємств, законодавчі і нормативні акти України, які регламентують методику аналізу матеріальних активів, фактографічна інформація ТОВ ВТП «Україна-95», матеріали періодичних видань.

Гіпотеза випускної кваліфікаційної роботи полягає у припущенні, що використання комплексу відповідних методів та системного підходу до аналізу використання матеріальних активів підприємств дозволить удосконалити інформаційну систему управління та підвищити ефективність прийняття управлінських рішень.

Наукова новизна роботи полягає в тому, що на підставі дослідження теорії і практики бухгалтерського обліку, аналізу та контролю використання матеріальних активів підприємств будуть розроблені та запропоновані рекомендації з їх удосконалення, спрямовані на підвищення ефективності діяльності підприємств.

Практичне значення полягає у спрямованості на вирішення актуальних проблем ефективного проведення аналізу матеріальних активів підприємств в сучасних умовах господарювання. Висновки та пропозиції, здобуті в процесі дослідження, спрямовані на вдосконалення методики аналізу ефективності використання матеріальних активів. Впровадження методичних розробок і рекомендацій у практичну діяльність підприємств дозволить забезпечити управління своєчасною та достовірною інформацією, необхідною для прийняття ефективних управлінських рішень.

Публікації. За темою випускної кваліфікаційної роботи опубліковано наукову працю «Аналіз матеріальних активів підприємств торгівлі» в збірнику наукових праць студентів «Фінансовий аналіз та аудит».

РОЗДІЛ 1

ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ АНАЛІЗУ ЕФЕКТИВНОСТІ ВИКОРИСТАННЯ МАТЕРІАЛЬНИХ АКТИВІВ ПІДПРИЄМСТВА

1.1. Економічна сутність матеріальних активів підприємства, їх класифікація

Матеріальні активи підприємства є основним інструментом досягнення його ефективної діяльності. Матеріальні активи підприємства складаються з матеріальних оборотних активів (виробничі запаси), матеріальних необоротних активів (основні засоби та малоцінні необоротні матеріальні активи (МНМА))(рис.1.1).

Рис.1.1. Структура матеріальних ресурсів

Необоротні активи підприємства – це сукупність матеріально-фінансових ресурсів, що використовуються в його господарській діяльності у своїй натуральній формі тривалий час (більше року) і мають значну вартість окремого об’єкта, а також довгострокове відчуження майна в підприємницьку діяльність інших суб’єктів господарювання.

Майно, що знаходиться в необоротних активах, може бути на підприємстві у формі таких активів (рис. 1.2):

Особливої уваги заслугоує аналіз такого виду матеріального необоротного активу як основні засоби.

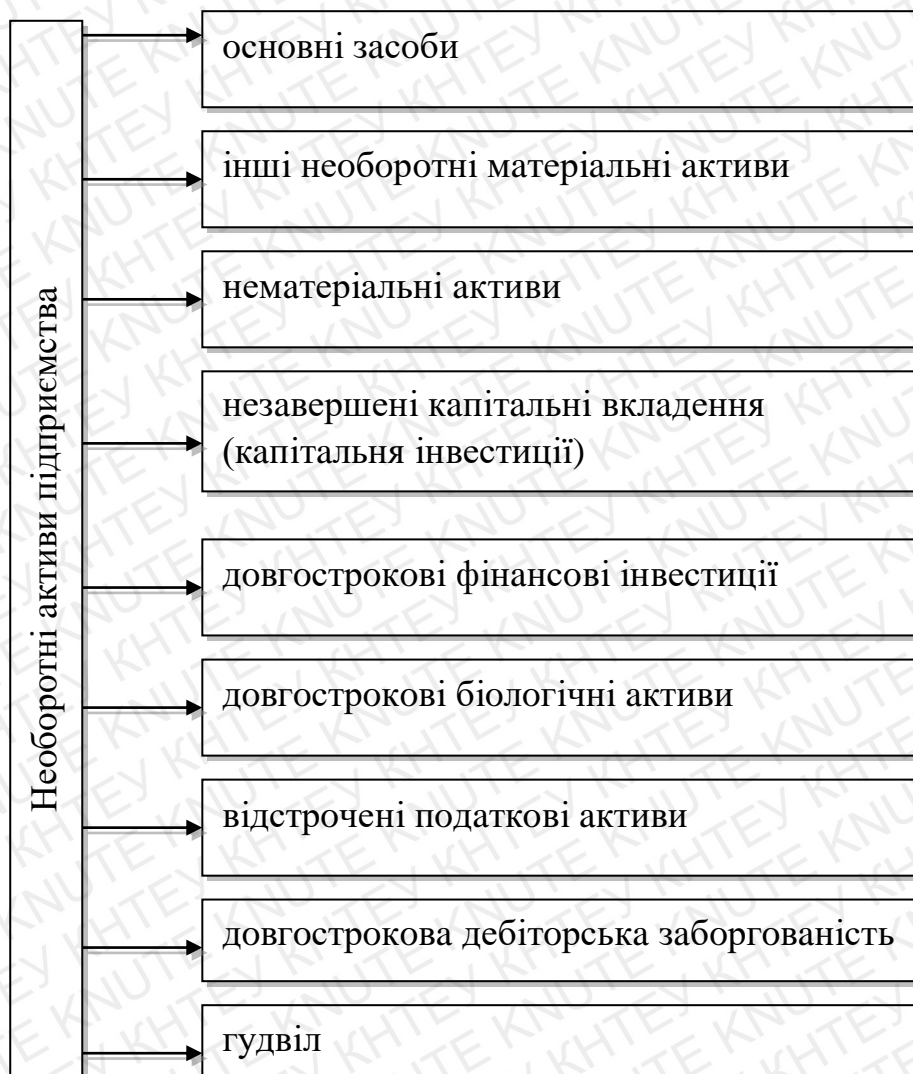

Рис. 1.2. Види необоротних активів підприємства

Основні засоби служать матеріально-технічною базою виробництва, фундаментом його подальшого удосконалення і розвитку. Ефективне використання основних засобів дозволяє нарощувати обсяги виробництва, знижувати собівартість, збільшувати прибуток і підвищувати рентабельність.

Оцінка основних засобів підприємства являє собою грошове вираження їх вартості. Вона необхідна для правильного визначення загального обсягу основних засобів, їх динаміки і структури, розрахунку економічних показників господарської діяльності підприємства за певний період часу.

Основні засоби підприємства оцінюються: в залежності від моменту проведення оцінки - за "первісною (початковою,) чи відновною вартістю; з огляду на стан основних фондів - за повною або залишковою вартістю.

Необхідною умовою правильного обліку і планування відтворення основних засобів підприємств є їх класифікація. Оскільки елементи основних засобів відіграють неоднакову роль у процесі виробництва, непересічне значення має їх поділ на дві частини: активну, яка безпосередньо приймає участь у виробничому процесі і завдяки цьому зумовлює певний обсяг та якість вироблюваної продукції, і пасивну, що створює умови для здійснення процесу виробництва. До активної частини основних засобів відносять переважно робочі машини і устаткування, тощо.

Співвідношення окремих видів (груп) основних засобів, виражене у відсотках до їх загальної вартості на підприємстві, визначає видову (технологічну) структуру використовуваних засобів праці. За інших рівних умов технологічна структура основних фондів тим прогресивніша і ефективніша, чим більша у їх складі питома вага активної частини.

Основні засоби протягом свого тривалого функціонування зазнають фізичного (матеріального) і економічного спрацювання, а також техніко-економічного старіння.

Необхідною умовою відновлення засобів праці у натурі є їх відшкодування у вартісній формі, яке здійснюється через амортизацію. Амортизація основних фондів - це процес перенесення авансової раніше вартості усіх видів засобів праці на вартість виготовлюваної продукції з метою її повного відшкодування.

Для відшкодування вартості зношеної частини основних фондів кожне підприємство здійснює амортизаційні відрахування, тобто розрахунок певних сум грошей відповідно до розмірів фізичного спрацювання і техніко-економічного старіння.

Отже, можемо зробити висновок, що структура необоротних активів підприємств є досить різноманітною. Водночас, характерною особливістю всіх вищезазначених структурних елементів є те, що вони використовуються більше одного року або операційного циклу, якщо він довший за рік. Всі необоротні

активи є об'єктом обліку, аналізу та аудиту на підприємствах будь-якої форми власності та виду господарювання, що обумовлює необхідність дослідження та подальшого удосконалення обліково-аналітичного забезпечення їх стану, руху та ефективності використання.

В економічній літературі існують різні підходи до визначення сутності оборотних активів. Серед вчених найбільше прихильників визначення оборотних активів як сукупності оборотних засобів, грошових коштів та їх еквівалентів, а також інших активів, що використовуються протягом одного операційного циклу.

У бухгалтерському балансі до оборотних активів відносять:

- матеріально-речові цінності, які використовуються у тому чи іншому виді діяльності як предмети праці: сировина і матеріали, комплектуюча продукція, запасні частини, паливо;
- продукти праці: готова до реалізації продукція, товари (на складах торговельних організацій), напівфабрикати власного виробництва, а також продукція незавершеного виробництва (продукція, яка не пройшла весь технологічний цикл обробки: вироби не укомплектовані, які не пройшли випробувань та технічну прийомку, незавершені роботи);
- засоби праці, які приносять дохід, або які експлуатуються в інших цілях менш 12 місяців;
- грошові кошти, які включають гроші в касі підприємства, на поточному рахунку та інших банківських рахунках, у тому числі на валютному рахунку;
- дебіторська заборгованість, яка утворюється у вигляді грошових боргів підприємству за відпущені покупцям і замовникам продукцію, товари (виконані роботи, зроблені послуги) на умовах і за вартістю, обумовлених господарським договором, до моменту їх оплати;
- короткострокові фінансові вкладення – вкладення підприємства у короткострокові ліквідні цінні папери (акції, облігації, сертифікати), придбані для отримання доходів у строк, який не перевищує один рік, а також у наданні

короткострокових (до року) позик іншим господарським суб'єктам [2, с.248].

Згідно НП(С)БО 1 «Загальні вимоги до фінансової звітності», затвердженого наказом Міністерства фінансів України від 07.02.2013 р. №73 У бухгалтерському балансі до оборотних активів відносять також дані з колишнього розділу III «Витрати майбутніх періодів». У складі витрат майбутніх періодів відображаються витрати, що мали місце протягом поточного або попередніх звітних періодів, але належать до наступних звітних періодів.

У процесі діяльності підприємства окремі складові оборотних активів знаходяться на різних стадіях і в різних формах, тому склад оборотних активів можна представити у вигляді схеми, представленої на рис.1.3.

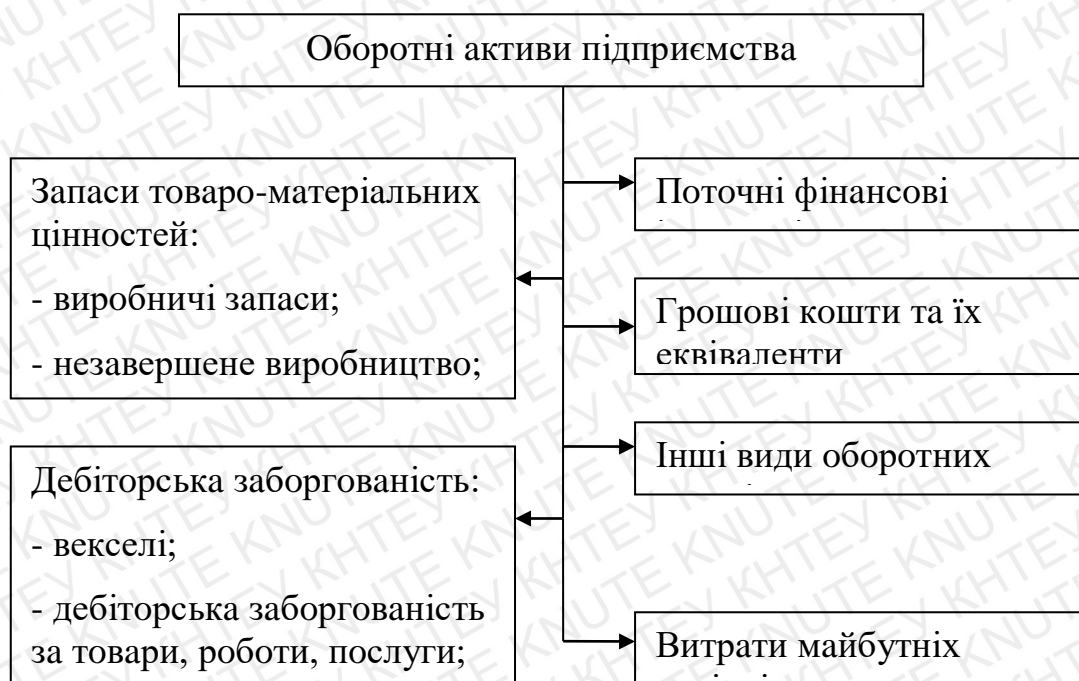

Рис. 1.3. Склад оборотних активів підприємства

В НП(С)БО 1 зазначено, що «Оборотні активи – грошові кошти та їх еквіваленти, які не обмежені у використанні, а також інші активи, призначені для реалізації або споживання протягом операційного циклу, або протягом дванадцяти місяців з дати балансу» [7].

За результатами проведеного дослідження сутності поняття «оборотні активи» були виділені різні визначення вчених-науковців. Результати їх

узагальнення наведені у Додатку А.

Проаналізувавши вищенаведені визначення оборотних активів, запропонуємо власне визначення даного поняття. Оборотні активи – це сукупність майнових цінностей підприємства, що обслуговують поточний господарський процес і цілком споживаються протягом одного операційного (виробничо-комерційного) циклу.

Важливим етапом розкриття економічної сутності оборотних активів є їх класифікація за певними ознаками.

Існують різні підходи до класифікації оборотних активів. Погляди різних вчених на це питання згруповані в додатку Б.

Аналіз таблиці дає можливість зробити висновок, що більшість вчених розрізняють оборотні активи залежно від участі в кругообігу, за характером фінансових джерел формування та за видами. Менш поширеним є поділ за ризиком вкладених оборотних активів, за ступенем ліквідності, за періодом та за формою функціонування.

Оборотні активи торговельних підприємств являють собою сукупність майнових цінностей торгового підприємства, що обслуговують поточний господарський процес і цілком споживаються протягом одного торгово-виробничого циклу.

У складі оборотних активів торгового підприємства є такі їх види:

1. Запаси товарів. До них відносяться товарні запаси усіх видів, призначених для реалізації. У складі балансу вони відбиваються як за покупною, так і за продажною вартістю.
2. Запаси матеріалів, малоцінних предметів і предметів, що швидко зношуються. До складу матеріалів включаються різноманітні їхні види, призначені для ремонту, і пакувальні матеріали.
3. Дебіторська заборгованість. Сюди відноситься заборгованість юридичних і фізичних осіб торговому підприємству за товари й інші види заборгованості.
4. Грошові активи. До них відносяться кошти торгового підприємства в

касі, на розрахунковому і валютному рахунках та в інших формах.

5. Короткострокові фінансові вкладення у вигляді вкладення засобів підприємства в різні цінні папери, на депозитні рахунки в банках тощо на термін не менш одного року. За своїм економічним змістом вони являють собою форму тимчасового використання вільних грошових активів торгового підприємства з метою одержання доходів по них у короткостроковому періоді.

6. Інші види оборотних активів. До них відносяться витрати майбутніх періодів (витрати, зроблені в даному звітному періоді, але які будуть віднесені на витрати обігу в майбутніх звітних періодах) і деякі інші види витрат.

Найбільшу частку у структурі оборотних активів торговельних підприємств займають товари.

Таким чином, обґрунтована і повна класифікація матеріальних оборотних активів має не лише наукове, але й практичне значення, оскільки дозволяє побудувати правильну систему обліку, аналізу та контролю наявності і руху матеріальних оборотних активів, а також забезпечує ефективне управління цими активами для безперервного процесу виробництва та реалізації продукції.

1.2. Місце та роль аналізу в системі управління матеріальними активами підприємства

Поступовий розвиток економічних відносин в Україні, загострення конкурентної боротьби призвело до виникнення необхідності оптимізації процесу управління майном підприємства. Адже від оптимального складу активів та ефективності їх використання в значній мірі залежить фінансовий стан та фінансові результати діяльності підприємства.

Для будь-якого підприємства буде важливим визначити, чи повністю інформаційна база задовольняє потреби керівництва в системі управління, чи, можливо, необхідно удосконалити методологію та організацію обліку, аналізу і контролю, сприяти впровадженню повної автоматизації системи управління, яка б дозволила покращити інформаційне забезпечення для прийняття

оптимальних управлінських рішень.

У процесі дослідження даної проблеми звертається увага на методичку проведення аналізу ефективності використання основних і оборотних активів, визначення факторів, які негативно впливають на неї, а які, навпаки, прискорюють оборотність активів і зменшують тривалість операційного та фінансового циклів.

Щодо основних засобів, перш за все аналізується їх стан: важливо мати інформацію про ступінь придатності об'єктів до подальшої експлуатації. Послідовність проведення аналізу необоротних матеріальних активів має бути наступною:

- загальна оцінка необоротних матеріальних активів підприємства в цілому і в розрізі їх видів; виявлення причин, що зумовили цю зміну, оцінка наслідків зміни;
- оцінка стану, структури і тенденцій зміни основного капіталу;
- оптимізація складу необоротних матеріальних активів в розрізі їх видів;
- оцінка ефективності використання необоротних матеріальних активів підприємства і визначення шляхів її підвищення.

У процесі аналізу як основних, так і оборотних активів, особливу увагу необхідно приділити вивченню їх динаміки. Якщо за певний період вартість оборотних активів підприємства знижується, можна зробити висновок, що зменшуються його можливості. При зниженні активів необхідно провести аналіз виконання плану реалізації, а якщо її обсяги зростають, то навіть різке зниження активів не повинно викликати серйозних побоювань, тому що підвищується їх рентабельність, тобто гривня активів дає більший результат.

Як показало дослідження, на багатьох виробничо-торговельних підприємствах основними недоліками в системі аналізу матеріальних активів є:

- відсутність єдиної методики з оцінки ефективності використання оборотних активів за показниками оборотності:

- відсутність оптимальності застосування процедур інвентаризації матеріальних активів:
- відсутність належних схем управління з покращення ефективності використання матеріальних активів та покращення фінансової стійкості підприємства.

Недосконалість організації та методики обліку матеріальних активів негативно впливає на стан організації та методичного забезпечення його аналізу, призводячи до обмеження інформаційної бази управління активами і капіталом підприємства.

Ефективність механізму управління матеріальними активами переважно залежить від якісного рівня аналітичної роботи, глибини економічного аналізу, обґрунтованості його висновків.

Раціональному використанню активів на підприємстві сприяє реалізація сучасних концепцій управління ними.

Торговельно-виробничі підприємства повинні бути забезпечені достатньою кількістю виробничих запасів (товарів), що сприятиме виконанню договірних зобов'язань і замовлень у встановлені терміни.

Для оцінки стану матеріальних активів використовуються різні методи і прийоми економічного аналізу, застосування методики детермінованої і стохастичної комплексної порівняльної оцінки, прийомів експертної і рейтингової оцінки, методів дисперсійного аналізу і характеристик рядів динаміки дають достовірну оцінку стану і структури оборотного капіталу.

Склад завдань і послідовність проведення аналізу матеріальних активів підприємства відображені на рис. 1.4.

Рис. 1.4. Склад завдань та послідовність проведення аналізу матеріальних активів підприємства

Якщо зростання оборотних активів в абсолютному вираженні в певний час спричинене в основному інфляційними факторами, то воно має викликати деяку занепокоєність, тому що в сучасних умовах практично неможливо значно наростити оборотні активи за рахунок власних коштів. Якщо підприємство значними темпами збільшує валюту балансу, то воно або широко використовує позикові кошти й одночасно втрачає фінансову стійкість (автономність), або є монополістом у реалізації деяких товарів, тобто встановлює монополю високу ціну, одержує надприбутки, інвестує їх у власні активи. Таке підприємство повинно неминуче попадати в сферу антимонопольного законодавства.

В усіх зазначених випадках необхідно особливо ретельно проаналізувати

структурні зміни в оборотних активах, а також їх внутрішню структуру.

При аналізі джерел фінансування необхідно визначити, за рахунок яких засобів переважною мірою розвивалося підприємство. Сукупні активи визначають можливості підприємства для його подальшого розвитку, але реальні можливості визначають ті активи, що покриваються власними джерелами фінансування, тобто чисті активи.

За рахунок власних джерел формується, як правило, мінімальна стабільна частина оборотних активів. Оборотні активи, сформовані за рахунок власних джерел, називають чистими оборотними активами. Наявність власних оборотних активів дозволяє підприємству вільно ними маневрувати та підвищувати ефективність своєї діяльності. Разом з тим у силу цілого ряду об'єктивних причин (інфляція, ріст обсягів реалізації, затримка в оплаті рахунків клієнтів і ін.) у підприємства виникають тимчасові додаткові потреби в оборотних активах. У таких ситуаціях покрити в них потребу самостійно неможливо, тому забезпечення господарської діяльності супроводжується залученням позикових джерел. На думку Ковальова В. В., «в ідеалі передбачається, що поточні активи фінансуються за рахунок короткострокових, а активи тривалого користування - за рахунок довгострокових джерел коштів. Завдяки цьому оптимізується загальна сума витрат по залученню коштів» [50].

Однак запропоноване професором Ковальовим В. В. співвідношення активів і пасивів для вітчизняних підприємств не зовсім прийнятне, оскільки стійкість фінансового стану підприємства може бути забезпечена лише тоді, якщо частина поточних активів фінансується за рахунок власного капіталу, а саме матеріальні оборотні активи повинні покриватися власними оборотними коштами.

У процесі аналізу необхідно оцінити ліквідність оборотних активів, здатність підприємства розраховуватись за своїми поточними зобов'язаннями, попереджувати можливе банкрутство.

Завдання управління не полягає в тому, щоб звести до абсолютного мінімуму ризику, пов'язані з комерційною діяльністю. Раціональне управління

оборотними активами залежить від вмілого балансування ризиків:

- пов'язаними з нестачею оборотних коштів, а значить загрозою зриву можливості задовольнити попит споживачів;
- обумовленими надлишком оборотних коштів, тобто «заморожуванням» коштів у запасах і дебіторській заборгованості.

Оптимальний рівень оборотних коштів дозволяє максимізувати прибуток при прийнятному рівні ліквідності та комерційного ризику.

Для покращення забезпечення управління формуванням і використання оборотних активів підприємства необхідно визначити їх оптимальну структуру, відповідно до якої вести детальний аналітичний облік надходження і витрачання даних активів.

Підводячи підсумок викладеному матеріалу, необхідно відзначити, що управління матеріальними активами суб'єкта господарювання полягає в: підвищенні ефективності використання основних засобів; оптимізації розміру оборотних активів; прискоренні швидкості кругообігу та прибутковості використання матеріальних активів підприємства; дотриманні певних пропорцій між складовими матеріальних активів, а також знаходження шляхів щодо зниження вартості формування оборотних активів за рахунок оптимізації джерел фінансування та підтримання певних пропорцій їх використання.

Висновки до розділу 1

Проведене дослідження теоретичних засад аналізу матеріальних активів підприємства дозволило зробити такі висновки:

1. Матеріальні активи підприємства є основним інструментом досягнення його ефективної діяльності. Матеріальні активи підприємства поділяють на необоротні та оборотні матеріальні активи.

2. Необоротні активи можна визначити як сукупність матеріально-фінансових ресурсів, що використовуються в його господарській діяльності у своїй натуральній формі тривалий час (більше року) і мають значну вартість

окремого об'єкта, а також довгострокове відчуження майна в підприємницьку діяльність інших суб'єктів господарювання.

3. Здійснивши аналіз визначень різних авторів економічної категорії «оборотні активи», ми пропонуємо таке трактування даного поняття: оборотні активи – це сукупність майнових цінностей підприємства, що обслуговують поточний господарський процес і цілком споживаються протягом одного операційного (виробничо-комерційного) циклу.

4. З метою забезпечення ефективного, цілеспрямованого управління матеріальними активами вони потребують класифікації за певними ознаками. Економічно обґрунтована класифікація матеріальних активів є важливою передумовою успішної організації бухгалтерського обліку, оскільки від цього залежить здатність своєчасно і чітко управляти оборотними активами, можливість оперативного аналізу і прогнозування, що в кінцевому підсумку впливає на обґрунтованість управлінських рішень. Більшість вчених розрізняють оборотні активи залежно від участі в кругообігу, за характером фінансових джерел формування та за видами. Менш поширеним є поділ за ризиком вкладених оборотних активів, за ступенем ліквідності, за періодом та за формою функціонування.

5. Задля удосконалення процесу управління матеріальними активами економістам підприємства потрібно проводити більш різноманітні аналітичні дослідження, звертаючи особливу увагу на специфіку галузі, в якій працює підприємство. Не менш важливим є здійснення прогнозування показників ефективності використання необоротних та оборотних активів. Дотримуючись запланованих показників, можна простежити, чи відбулося погіршення роботи підприємства, а також визначити причини, що його викликали. В такому випадку завданням управління стане усунення факторів, які негативно вплинули на роботу підприємства.

РОЗДІЛ 2

ІНФОРМАЦІЙНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ АНАЛІЗУ ЕФЕКТИВНОСТІ ВИКОРИСТАННЯ МАТЕРІАЛЬНИХ АКТИВІВ СУБ'ЄКТІВ ГОСПОДАРЮВАННЯ

2.1. Оцінка нормативної бази та спеціальної літератури з питань дослідження

Нормативно-правове забезпечення обліку, аналізу і контролю – це сукупність нормативно-правових актів найвищих гілок влади у державі (законодавчої, виконавчої та представницької), Міністерства фінансів України, інших міністерств та відомств, які забезпечують повноцінне функціонування та динамічний розвиток бухгалтерського обліку, фінансової звітності, аналізу й контролю в нашій державі.

Порядок ведення бухгалтерського обліку та аналізу матеріальних активів на підприємствах регулює низка нормативно-правових документів, які забезпечують:

- дотримання суб'єктами господарювання єдиних правил ведення бухгалтерського обліку, які носять обов'язковий характер, гарантують та захищають інтереси користувачів облікової інформації;
- достовірність та повноту необхідних даних для задоволення інформаційних потреб користувачів.

Державну політику у сфері бухгалтерського обліку та контролю в Україні реалізують Міністерство фінансів України, Національний банк України, Державне казначейство України, Державна аудиторська служба, Державна податкова служба, міністерства та інші центральні органи виконавчої влади в межах повноважень, передбачених законодавством.

Рівні системи нормативного регулювання обліку, аналізу та контролю матеріальних активів підприємства представлені на рис. 2.1.

Перший рівень нормативного регулювання представлено Цивільним, Господарським, Податковим кодексами України; Законом України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні», Законом України «Про аудит фінансової звітності та аудиторську діяльність»..

Другий рівень – Національне положення (стандарт) бухгалтерського обліку 1 "Загальні вимоги до фінансової звітності" – визначає мету, склад і принципи підготовки фінансової звітності та вимоги до визнання і розкриття її елементів, зокрема під час формування інформації про матеріальні активи.

Рис. 2.1. Система нормативно-правового регулювання бухгалтерського обліку матеріальних активів підприємств

Його доповнюють за даною топологічною ділянкою П(С)БО 9 "Запаси" та П(С)БО 7 "Основні засоби". Порівняльний аналіз вимог П(С)БО 9 "Запаси" та МСФЗ 2 "Запаси", представлений в Додатку В, дозволив визначити спільні та відмінні підходи до регулювання окремих питань бухгалтерського обліку виробничих запасів.

Третій рівень регулювання ґрунтується на Інструкціях та положеннях Міністерства фінансів України; Методичних рекомендаціях Міністерства фінансів України.

Четвертий рівень регулювання передбачає дотримання основних положень облікової політики підприємства, зафіксованої в Наказі про облікову політику та основних розділів затвердженого в установленому порядку Статуту.

Проведені дослідження чинної нормативно-правової бази обліку та аналізу матеріальних активів дозволили виокремити недоліки їх нормативно-правового забезпечення, представлені в таблиці 2.1.

Таблиця 2.1.

Недоліки нормативно-правового забезпечення обліку, аналізу та контролю матеріальних активів в Україні

Нормативно-правовий документ	Невідповідність в нормативно-правовому документі
П(С)БО 9 «Запаси»	Відсутній порядок розрахунку економічних вигод
	Досить велика увага приділена уцінці запасів, а збільшення їх вартості передбачено лише на суму попередньої уцінки
	Невідповідність П(С)БО 9 Методичним рекомендаціям з бухгалтерського обліку запасів
	Не передбачена дооцінка запасів, коли чиста вартість реалізації виробничих запасів перевищує їх первісну вартість
Інструкція з інвентаризації основних засобів, нематеріальних активів, товарно-матеріальних цінностей, грошових коштів та документів і розрахунків	Містить окремі форми застарілих актів та потребує розробки нових
Інструкція щодо застосування плану рахунків	Існує суперечність щодо обліку виробничих запасів, зокрема рахунку 208 «Матеріали сільськогосподарського призначення»
Методичні рекомендації з бухгалтерського обліку запасів	Не передбачено складання будь-якого первинного документа щодо переоцінки запасів, що є порушенням ст. 9 ЗУ «Про бухгалтерський облік і фінансову звітність»

Проблемам розвитку та удосконалення обліку та аналізу матеріальних активів присвятили свої наукові праці такі відомі вчені, як Бутинець Ф.Ф., Голов С.Ф., Сопко В.В., Грабова Н.Н., Чумаченко М.Г., Іваненко В.М., Білуха М.Т., Бардаш С.В. Попович П.Я., Савицька Г.В., Гетьман О.О., Шаповал В.М. та ін., але деякі проблеми залишаються недостатньо розкритими.

Особливості обліку необоротних матеріальних активів розглядаються в працях Бутинця Ф.Ф., Хом'яка Р.Л., Сопко В.В., Ткаченко Н.М. [27,28,86,89,85].

Концепції застосування сучасних засобів обчислювальної техніки та інформаційних технологій надаються у посібниках Микитенко Т. «Сучасні інформаційні технології обліку та аудиту в управлінні підприємством»[59], Терещенко Л.О. «Інформаційні системи і технології в обліку»[87], Івахненкова С.В. Інформаційні технології в організації бухгалтерського обліку і аудиту [47].

Під час дослідження виявлено, що, як правило, в існуючих працях з визначеної проблеми, питання методики аналізу необоротних матеріальних активів розкриваються у частині об'єктів основних засобів та нематеріальних активів, при цьому інші види необоротних активів розкриваються досить стисло або не розкриваються взагалі [49,52,48,62,75,82].

Також, питання обліку, контролю та аналізу матеріальних активів розкриті в сучасних періодичних виданнях. В статті Н.М. Зорій «Теоретико-організаційні аспекти внутрішнього контролю витрат виробництва готової продукції на підприємстві» детально досліджено систему внутрішнього контролю та оцінено її здатність вирішити проблему забезпечення зниження витрат на виробництво готової продукції. Доведено, що на підприємствах система внутрішнього контролю не завжди організована належним чином, у зв'язку з чим визначено напрямки мінімізації витрат виробництва через вдосконалення системи внутрішнього контролю [47].

Костецький Я.І. в статті «Аналіз складу і структури матеріальних оборотних активів підприємства» обґрунтував необхідність системного аналізу і нормування матеріальних оборотних активів вітчизняних підприємств в умовах ринкових перетворень та євроінтеграції.

Узагальнена оцінка нормативно-правового забезпечення та огляд спеціальної літератури з питань аналізу матеріальних активів представлена в додатках Г та Д.

Отже, можна зробити висновок, що тема аналізу матеріальних активів є досить актуальною темою для написання наукових праць. Також, ця тема є досить обширною, адже, залежно від підприємства та напрямків його діяльності аналіз матеріальних оборотних активів матиме свої особливості. Крім того, різні автори пропонують своє різні методичні засади аналізу та контролю матеріальних оборотних активів з урахуванням різних змін у податковому законодавстві та фінансовій звітності.

2.2. Формування облікової інформації щодо забезпеченості та ефективності використання матеріальних активів підприємства

Технологічно бухгалтерський облік у ТОВ ВТП «Україна-95» як процес розпочинається з виявлення, вимірювання і реєстрації фактів, дій і подій з метою отримання інформації про господарські операції.

Бухгалтерський документ – це письмове свідоцтво певної форми і змісту, яке містить відомості про господарські операції і є доказом її здійснення. Первинні документи, які фіксують факти здійснення господарської операції є підставою для бухгалтерського обліку цих операцій.

Товарні ресурси є одними з найважливіших на підприємстві ТОВ ВТП «Україна-95» тому й документальне оформлення надходження, наявності і витрачання зазначених ресурсів є досить відповідальним процесом, який повинен забезпечити необхідну інформацію як для обліку, так і для контролю та оперативного управління рухом товарних цінностей.

Основними типовими документами з оприбуткування та видачі товарів у ТОВ ВТП «Україна-95» є накладні, товарно-транспортні накладні, прибуткові ордери тощо.

Основні первинні документи, якими оформлюються операції з руху товарно-матеріальних цінностей на підприємстві, наведені в табл. 2.2.

Таблиця 2.2

Перелік форм первинних документів для обліку товарно-матеріальних цінностей

№ форми	Назва форми
М-1	Журнал обліку вантажів, що надійшли
М-2	Довіреність
М-2а	Акт списання бланків довіреностей
М-3	Журнал реєстрації довіреностей
М-4	Прибутковий ордер
М-7	Акт про приймання товарів
М-11	Накладна-вимога на відпуск (внутрішнє переміщення) товарів
М-12	Картка складського обліку товарів
М-13	Реєстр приймання-здачі документів
М-14	Відомість обліку залишків товарів на складі
М-16	Матеріальний ярлик
М-19	Матеріальний звіт
М-20	Накладна на відпуск товарно-матеріальних цінностей
М-21	Інвентаризаційний опис

Для обліку товарно-матеріальних цінностей у ТОВ ВТП «Україна-95» використовується другий клас плану рахунків бухгалтерського обліку, а саме: 20 «Виробничі запаси»; 22 «Малоцінні та швидкозношувані предмети»; 28 «Товари».

У ТОВ ВТП «Україна-95» використовуються такі субрахунки виробничих запасів: паливо (203); тара і тарні матеріали (204); запасні частини (206); інші матеріали (209)

Характеристика рахунків для обліку реалізації товарів ТОВ ВТП «Україна-95» наведена в додатку Ж.

Методика ведення фінансового обліку операцій з реалізації товарів у роздрібній торгівлі наведена у таблиці 2.3.

У разі придбання покупцем неякісних товарів, виявлення вад, не відповідності реальним вимогам чи фальсифікації товару, продавець

зобов'язаний замінити їх на якісні товари або повернути покупцю сплачені ним гроші протягом гарантійного чи інших термінів.

Відображення повернення товарів у бухгалтерському обліку наведено в табл. 2.4.

Таблиця 2.3

**Кореспонденція рахунків з обліку операцій щодо реалізації товарів ВТП
ТОВ «Україна-95»**

№ п/п	Найменування операції	Кореспонденція рахунків			
		згідно з нормат. документами		на підприємстві	
		Дт	Кт	Дт	Кт
1	2	3	4	5	6
1. Реалізація товарів за готівковий розрахунок					
1.	Звіт касира: Отримана в касу виручка від реалізації товарів за готівку (через РРО)	301	702	301	702
2.	Нараховані податкові зобо-в'язання по ПДВ	702	641	702	641.4
3.	Відображена собівартість реалізованого товару	902	282	902	282
4.	Списана торгова націнка на реалізовані товари – метод ціни продажу	285	282	902	285
5.	Списана собі-вартість реалізо-ваних товарів на фінансові результати	791	902	791	902
6.	Списано чистий дохід від реалі-зації на фінансові результати	702	791	702	791
2. Реалізація товарів дрібним оптом					
7.	Відпущено товари дрібним оптом: - на суму реалізованих товарів - на суму податкових розрахунків по ПДВ	361 702	702 643	361 702	702 643
	- списано товари з матеріально-відповідальної особи вартістю в облікових цінах	902	282	902	282
	- проведено зарахування авансу	681	361	681	361
8.	Списана торговельна націнка на реалізовані товари (червоним сторно)	282	285	902	285
9.	Списано наприкінці звітного періоду: - собівартість реалізованих товарів - чистий дохід від реалізації товарів	791 702	902 791	791 702	902 791

Облік операцій з необоротними матеріальними активами здійснюється на підставі наступних первинних документів (табл. 2.5).

Таблиця 2.4

**Облік операцій з повернення товару покупцями
у ТОВ ВТП «Україна-95»**

№ п/п	Найменування операції	Кореспонденція рахунків			
		згідно з нормат. документами		на підприємстві	
		Дт	Кт	Дт	Кт
1	2	3	4	5	6
1	Відображено суму виданої покупцю готівки за повернений товар	704	301	704	301
2	Оприбутковано повернутий товар (методом "червоного сторно")	902	282	902	282
3	Зменшено податкові зобов'язання по ПДВ (методом "червоного сторно")	704	641	704	641
4	Поновлено торгіву націнку на повернутий товар	285	282	285	282
5	Списано вартість поверненого товару без ПДВ на фінансовий результат	791	704	791	704
6	Списано собівартість поверненого товару на фінансовий результат	902	791	902	791

При передачі основних засобів виписується акт здачі, а при прийманні з ремонту - акт приймання. Приймаючи основні засоби в експлуатацію, комісія повинна в акті приймання-передачі основних засобів (ф. ОЗ-1) дати детальне пояснення об'єкта, щоби на основі цього документа можна було відкрити інвентарну картку. Внутрішнє переміщення основних засобів оформляється відповідним актом (ф. ОЗ-1). При зупинці об'єкта на ремонт оформляється «Акт прийому-здачі відремонтованих, реконструйованих і модернізованих об'єктів» (ф. ОЗ-2).

З метою покращення організації документообороту по операціях з необоротними активами для ТОВ ВТП «Україна-95» розроблено маршрути проходження документів з обліку основних засобів через відповідних виконавців (додаток 3).

Основні засоби підприємств формуються в результаті:

- капітальних інвестицій (спорудження, придбання, виготовлення);
- внесків засновників (учасників) до статутного капіталу підприємства;
- в порядку безоплатної передачі іншими юридичними особами.

Таблиця 2.5

Документи, що забезпечують первинний облік основних засобів та інших необоротних матеріальних активів підприємства

Шифр та назва рахунку	Документи
1	2
10 "Основні засоби"	Накладні; акти приймання-передачі (внутрішнього переміщення); акти списання (ліквідації); довідки; акти переоцінки; рахунки-фактури; контракти; орендні угоди; страхові поліси; інвентарні картки обліку; описи інвентарних карток; інвентарні списки; паспорти з технічними характеристиками інвентарних об'єктів; акти інвентаризації та порівняльні відомості за результатами інвентаризації. Підставою для обліку нематеріальних активів, крім зазначених документів, є патенти і свідоцтва
11 "Інші необоротні матеріальні активи"	
13 "Знос необоротних активів"	Розрахунок амортизації основних засобів, інших необоротних матеріальних активів та нематеріальних активів
15 "Капітальні інвестиції"	Акти введення в експлуатацію; акти приймання-здачі відремонтованих, реконструйованих та модернізованих об'єктів; дефектні акти; акти виконаних робіт по ремонту основних засобів; кошториси та угоди на капітальний ремонт, технічне обслуговування основних засобів підрядними організаціями

Рахунок 10 «Основні засоби» призначено для обліку й узагальнення інформації про наявність та рух власних або отриманих на умовах фінансового лізингу об'єктів і орендованих цілісних майнових комплексів, які віднесеш до складу основних засобів. Методологічні засади формування в бухгалтерському обліку інформації про основні засоби визначені в Положенні (стандарті) бухгалтерського обліку 7 «Основні засоби».

На ТОВ ВТП «Україна-95» основні засоби надходять шляхом купівлі у інших підприємствах. Наведемо типову кореспонденцію рахунків з надходження основних засобів на підприємство (додаток К).

Згідно з чинним законодавством підприємства мають право продавати зайві основні засоби, безоплатно передавати іншим підприємствам, установам,

організаціям, а також ліквідувати їх, якщо вони фізично або морально застаріли і ремонт їх неможливий або економічно недоцільний (а також внаслідок аварії, пожежі, стихійного лиха).

При відображенні господарських операцій, пов'язаних з вибуттям основних засобів, у бухгалтерському обліку підприємств роблять такі записи (додаток Л).

Для узагальнення інформації про нараховану амортизацію та індексацію зносу основних засобів в Плані рахунків призначено субрахунок 131 «Знос основних засобів». Суму нарахованої амортизації основних засобів на ТОВ ВТП «Україна-95» відображають по дебету рахунків обліку витрат і кредиту рахунка 131 «Знос основних засобів», по дебету рахунку 131 відображають зменшення або списання суми зносу.

Інформація належним чином організованого обліку є основною інформаційною базою для проведення аналізу матеріальних активів підприємства.

2.3. Внутрішній контроль матеріальних активів виробничо-торговельних підприємств

Внутрішній контроль як функція управління дозволяє оцінити наскільки функціонування об'єкта контролю відповідає прийнятим управлінським рішенням, які можуть бути представлені через систему норм і бюджетів, правил, розпоряджень тощо. Організація цього процесу є однією із передумов його ефективного здійснення у практичній діяльності.

Система внутрішнього контролю передбачає сукупність елементів, пов'язаних між собою певним чином. Результатом їх взаємодії є інформація про ефективність діяльності підприємства [44]. Ефективність функціонування внутрішнього контролю на підприємстві визначається рівнем його організації.

. Предметом контролю операцій із матеріальними активами є господарські процеси та операції, пов'язані з наявністю, рухом і використанням

активів, а також відносини, що виникають при цьому всередині підприємства і за його межами.

Виходячи із цілей, яких необхідно досягнути при дослідженні операцій із матеріальними активами, формуються об'єкти контролю, а саме:

- 1) елементи облікової політики, що включають:
 - перелік витрат, що включаються до первісної вартості;
 - метод оцінки та списання матеріальних активів;
- 2) операції з обліку матеріальних активів;
- 3) записи в первинних документах, облікових регістрах та звітності;
- 4) інформація про порушення порядку ведення бухгалтерського обліку, недостачі, зловживання, які знайшли підтвердження в актах інвентаризації, перевірок, висновках аудиторів.

Суб'єктами внутрішнього контролю матеріальних активів на підприємстві є:

- управлінський персонал, до функцій якого входить попередній, поточний та наступний контроль;
- обліковий персонал на чолі з головним бухгалтером;
- спеціальні внутрішні контролюючі служби, які створені на підприємстві з метою проведення контролю (інвентаризаційна комісія).

Необхідно відзначити, що правильна організація процесу внутрішнього контролю матеріальних активів на ТОВ ВТП «Україна-95» сприятиме чіткому документуванню господарських операцій, своєчасній та повній реєстрації даних первинного обліку в регістрах, а також правдивому відображенню інформації у фінансовій звітності підприємства.

Система внутрішнього контролю складається з таких елементів як середовище контролю, система бухгалтерського обліку та процедури контролю.

Вважаємо, що внутрішній контроль включає в себе не тільки процес перевірки функціонування суб'єкта господарювання, а й надання пропозицій керівництву підприємства щодо економного та ефективного використання всіх видів ресурсів, розробку шляхів вибору оптимальних управлінських рішень.

Основною метою внутрішнього контролю операцій з матеріальними активами повинна бути перевірка доцільності, своєчасності та достовірності

відображення їх в системі бухгалтерського обліку для уникнення порушень, відхилень та ризиків при здійсненні таких операцій. Визначена мета внутрішнього контролю матеріальних активів безпосередньо впливає на вибір його об'єктів та на визначення предмету контролю (рис. 3.1).

Рис.3.1. Характеристика об'єкту та предмету внутрішнього контролю операцій з матеріальними активами

В залежності від вибору об'єкта та предмету внутрішнього контролю операцій з матеріальними активами на підприємстві формується механізм організації та проведення такого контролю з метою раціонального його здійснення (рис.3.2).

Формування якісного механізму внутрішнього контролю операцій з матеріальними активами дозволить максимально охопити об'єкт перевірки, а також надати рекомендації управлінському персоналу для прийняття раціональних та обґрунтованих рішень.

Рис.3.2. Механізм організації внутрішнього контролю операцій з матеріальними активами

Система внутрішнього контролю ТОВ ВТП «Україна-95» визначає всі внутрішні правила та процедури контролю, запроваджені керівництвом підприємства для досягнення поставленої мети - забезпечення (в межах можливого) стабільного і ефективного функціонування підприємства, дотримання внутрішньогосподарської політики, збереження та раціональне використання активів підприємства, запобігання та викриття фальсифікацій, помилок, точність і повнота бухгалтерських записів, своєчасна підготовка надійної фінансової інформації.

Внутрішній контроль оборотних активів в ТОВ ВТП «Україна-95» здійснюється власниками, апаратом управління підприємницьких структур відповідно до діючого законодавства стосовно діяльності цехів, бригад, дільниць, інших підрозділів підприємств. Основна відповідальність за внутрішній контроль лежить на службі головного бухгалтера.

Використовуючи результати тестів на відповідність системи внутрішнього контролю, перевіряючому необхідно визначити, наскільки її функціонування і структура відповідають його попередній оцінці ризику невідповідності внутрішнього контролю.

Кваліфікований персонал внутрішнього контролю підприємства може зменшити витрати на зовнішній контроль, надаючи пряму допомогу зовнішнім перевіряючим. Якщо зовнішній перевіряючий одержує докази, які підтверджують компетентність, чесність та об'єктивність внутрішніх перевіряючих, зовнішній перевіряючий може покладатись на роботу внутрішніх перевіряючих як один із можливих шляхів.

Таким чином, з метою недопущення зловживань, порушень, ризикових операцій, пов'язаних із неефективним та незаконним управлінням матеріальними активами суб'єкта господарювання, необхідним є розробка раціонального механізму внутрішнього контролю даних активів з дотриманням критеріїв його ефективності. Механізм внутрішнього контролю матеріальних активів повинен бути спрямованих на постійне та оперативне його проведення на всіх рівнях управління цими активами, що дозволить керівництву приймати

своєчасні та правильні управлінські рішення і забезпечить конкурентоспроможність фірми на ринку.

Щоб оцінити систему внутрішнього контролю на ТОВ ВТП «Україна-95» здійснено тестування діючої системи внутрішнього контролю аби перевірити її ефективність та здатність в короткий термін виявити та виправити можливі помилки. (додаток М).

За результатами проведеного тестування, було встановлено, що система внутрішнього контролю здійснюється на підприємстві достатньо ефективно, разом з тим існують певні недоліки. На підприємстві відсутня взаємозамінність персоналу, що може привести до безконтрольності деяких об'єктів обліку, за умови відсутності працівників відповідних структурних підрозділів.

Важливе значення для підвищення оперативності контролю має сигнальна інформація. Для цього її складають не тільки в розрізі окремих господарських операцій, а й окремих її складових частин з відображенням конкретних причин відхилень [65].

Можна запропонувати такі напрямки вдосконалення методики здійснення внутрішнього контролю:

1. покращення якості проведення документальної перевірки, у тому числі за рахунок запровадження до використання різних її видів;
2. чітке дотримання графіку проведення інвентаризацій, уникнення формального складання інвентаризаційних описів, актів та інших форм документації;
3. періодичне застосування таких прийомів фактичного контролю як експеримент, контрольний замір, тощо;
4. створення на підприємстві служби внутрішнього аудиту;
5. скорочення затрат часу внутрішніх контролерів на документальне оформлення процедур і результатів контролю за рахунок запровадження необхідних електронних форм робочих документів.

Висновки до розділу 2

За проведеним дослідженням інформаційного забезпечення аналізу матеріальних активів підприємства можна сформулювати наступні висновки:

1. В роботі розкрито чотирирівневу модель нормативно-правового регулювання бухгалтерського обліку та аналізу матеріальних активів та обґрунтовано необхідність вирішення проблем з узгодження законодавчої бази на всіх рівнях і зведення до мінімуму існуючих суперечностей у системі обліку та аналізу на підприємствах різних форм власності і організаційно-правових форм господарювання.

2. Оцінка нормативно-правового регулювання обліку та аналізу матеріальних активів суб'єктів господарювання дозволила встановити, що багато проблем обліку, аналізу та звітності залишилось невирішеними як з об'єктивних, так і з суб'єктивних причин. Зокрема, недостатньо уваги приділено науковцями глибокому критичному аналізу діючої нині нормативно-правової бази і її порівнянню з колишньою (тобто тією, що була за радянських часів), з'ясуванню проблем і неузгодженостей, які виникають у процесі використання нормативно-правових актів з обліку та аналізу матеріальних активів суб'єктів господарювання.

4. З метою покращення організації документообороту по операціях з необоротними активами для ТОВ ВТП «Україна-95» розроблено маршрути проходження документів з обліку основних засобів через відповідних виконавців.

5. Оцінюючи в цілому позитивно облікове відображення матеріальних активів у ТОВ ВТП «Україна-95», слід вказати на такі негативні моменти:

- низький рівень оперативності інформаційного забезпечення управління матеріальними активами підприємства;
- невідповідний рівень контролю та оперативного регулювання процесів утворення матеріальних оборотних активів;
- обмеженість контролю використання матеріальних оборотних активів.

6. З метою перевірки ефективності системи внутрішнього контролю на ТОВ ВТП «Україна-95» здійснено її тестування. За результатами проведеного тестування встановлено її достатню ефективність, разом з тим існують певні недоліки. На підприємстві відсутня взаємозамінність персоналу, що може привести до безконтрольності деяких об'єктів, якщо відсутні відповідні працівники цих структурних підрозділів.
7. Для вдосконалення методики здійснення внутрішнього контролю можна запропонувати:
- покращити якість проведення документальної перевірки;
 - чітко дотримуватися графіку проведення інвентаризацій, уникнення формального складання інвентаризаційних описів, актів та інших форм документації;
 - створити на підприємстві службу внутрішнього аудиту;
 - скоротити затрати часу внутрішніх контролерів на документальне оформлення процедур і результатів контролю за рахунок запровадження необхідних електронних форм робочих документів.

РОЗДІЛ 3

ОРГАНІЗАЦІЯ ТА МЕТОДИКА АНАЛІЗУ ЕФЕКТИВНОСТІ ВИКОРИСТАННЯ МАТЕРІАЛЬНИХ АКТИВІВ СУБ'ЄКТІВ ГОСПОДАРЮВАННЯ

3.1. Організаційно-інформаційна модель аналізу матеріальних активів підприємства

Організаційно-інформаційну модель аналізу матеріальних активів підприємства можна визначити як стислу характеристику аналітичного процесу щодо суб'єктів та об'єктів дослідження, мети і завдань, системи показників, які визначають параметри об'єктів, інформаційного та методичного забезпечення.

Важливим принципом побудови організаційно-інформаційної моделі аналізу матеріальних активів є забезпечення повноти інформації щодо джерел фінансування господарської діяльності підприємства та її економічних наслідків.

Така організаційно-інформаційна модель аналізу активів підприємства може бути побудована у складі загальної моделі аналізу фінансового стану або розроблена виключно для вирішення аналітичних завдань в управлінні матеріальними активами. В обох випадках модель передбачає визначення мети і завдань, суб'єктів і об'єктів дослідження, системи показників, інформаційного та методичного забезпечення аналізу матеріальних активів: у першому випадку ці елементи розробляються у складі загальної моделі дослідження фінансового стану, у другому – відокремлюються і розглядаються як відносно самостійні.

Організаційно-інформаційна модель аналізу матеріальних активів виробничо-торговельних підприємств складається з шести взаємопов'язаних блоків (рис.3.1 -3.6).

В першому блоці розглядається мета та завдання аналізу матеріальних активів (рис.3.1).

В другому блоці розглядаються об'єкти та суб'єкти аналізу матеріальних активів(рис.3.2).

Мета аналізу	Надання інформації системі управління про матеріальні активи підприємства та можливості його оптимізації
Завдання аналізу	<ol style="list-style-type: none"> 1. Аналіз структури та динаміки матеріальних активів підприємства (вивчається динаміка питомої ваги оборотних та необоротних активів в структурі майна підприємства). 2. Аналіз динаміки матеріальних активів в розрізі основних видів-основних засобів, запасів, сировини, матеріалів, готової продукції, дебіторської заборгованості, залишків грошових активів. 3. Оцінка оборотності та рентабельності оборотних та необоротних активів на основі розрахунку показників. 4. Визначення потреб підприємства в оборотних активах для здійснення майбутньої діяльності.

Рис. 3.1. I блок. Мета і завдання аналізу матеріальних активів

Об'єктами аналізу матеріальних активів на підприємстві є операції з обліку оборотних та необоротних активів та зовнішні і внутрішні фактори, що впливають на управління цими операціями.

Суб'єктами аналізу матеріальних активів на підприємстві є бухгалтерська служба підприємства, зовнішні користувачі інформації, планова служба, фінансова служба підприємства та керівництво підприємства.

Рис. 3.2. II блок. Об'єкти і суб'єкти аналізу матеріальних активів

В наступному блоці розглядається система показників аналізу матеріальних активів (рис. 3.3).

Рис. 3.3. III блок. Система показників аналізу матеріальних активів

Показники аналізу матеріальних активів можуть бути абсолютними та відносними. До абсолютних показників відносяться показники обсягу: вартісні і натуральні та питомі показники. Це показники оборотності та рентабельності матеріальних активів. До відносних показників відносять показники структури, показники інтенсивності процесів та показники динаміки.

Джерела інформації та інформаційне забезпечення аналізу матеріальних активів показано на рис.3.4.

Рис. 3.4. IV блок. Джерела інформації та інформаційне забезпечення аналізу

матеріальних активів

Методи обробки економічної інформації розглянуті на рис. 3.5.

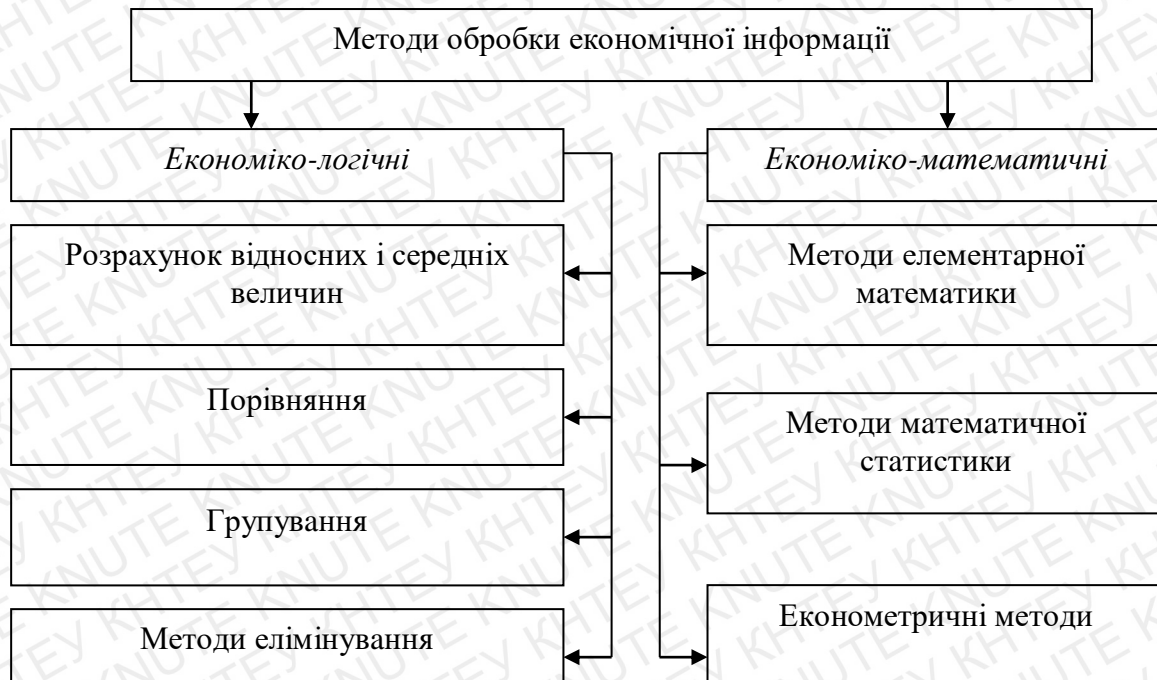

Рис. 3.5. V блок. Методи обробки економічної інформації

Методичні прийоми узагальнення аналізу матеріальних активів показані на рис.

3.6.

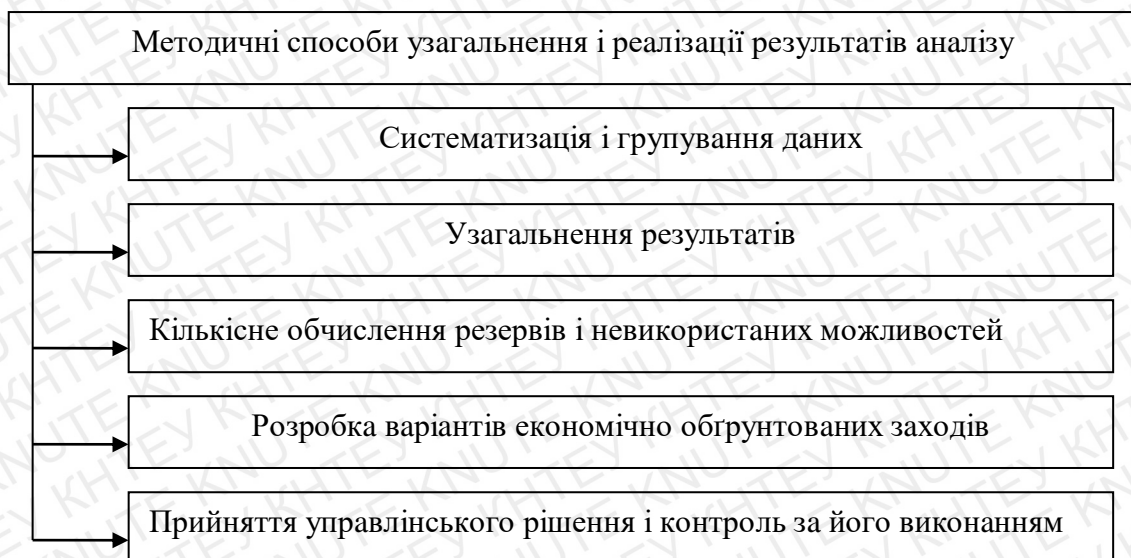

Рис.3.6. VI блок. Методичні прийоми узагальнення і реалізації аналізу матеріальних активів

Отже, аналізуючи стан матеріальних активів за сучасних умов господарювання, потрібно розглядати всі конкретні причини, виявляти негативні і вживати конкретних заходів для їх усунення.

3.2. Методика аналізу необоротних активів виробничо-торговельних підприємств

Аналіз стану та ефективності використання необоротних матеріальних активів підприємства проводиться з метою вивчення їх динаміки вартості, складу, рівня придатності, інтенсивності оновлення й вибуття та ефективності використання з метою виявлення резервів покращення діяльності відповідного підприємства.

Враховуючи зазначене, аналіз стану та ефективності використання необоротних матеріальних активів підприємства доцільно проводити за наступною схемою (рис. 3.7).

На основі вищезазначеної моделі проведемо загальний та факторний аналіз динаміки, структури та ефективності функціонування необоротних матеріальних активів на ТОВ ВТП «Україна-95».

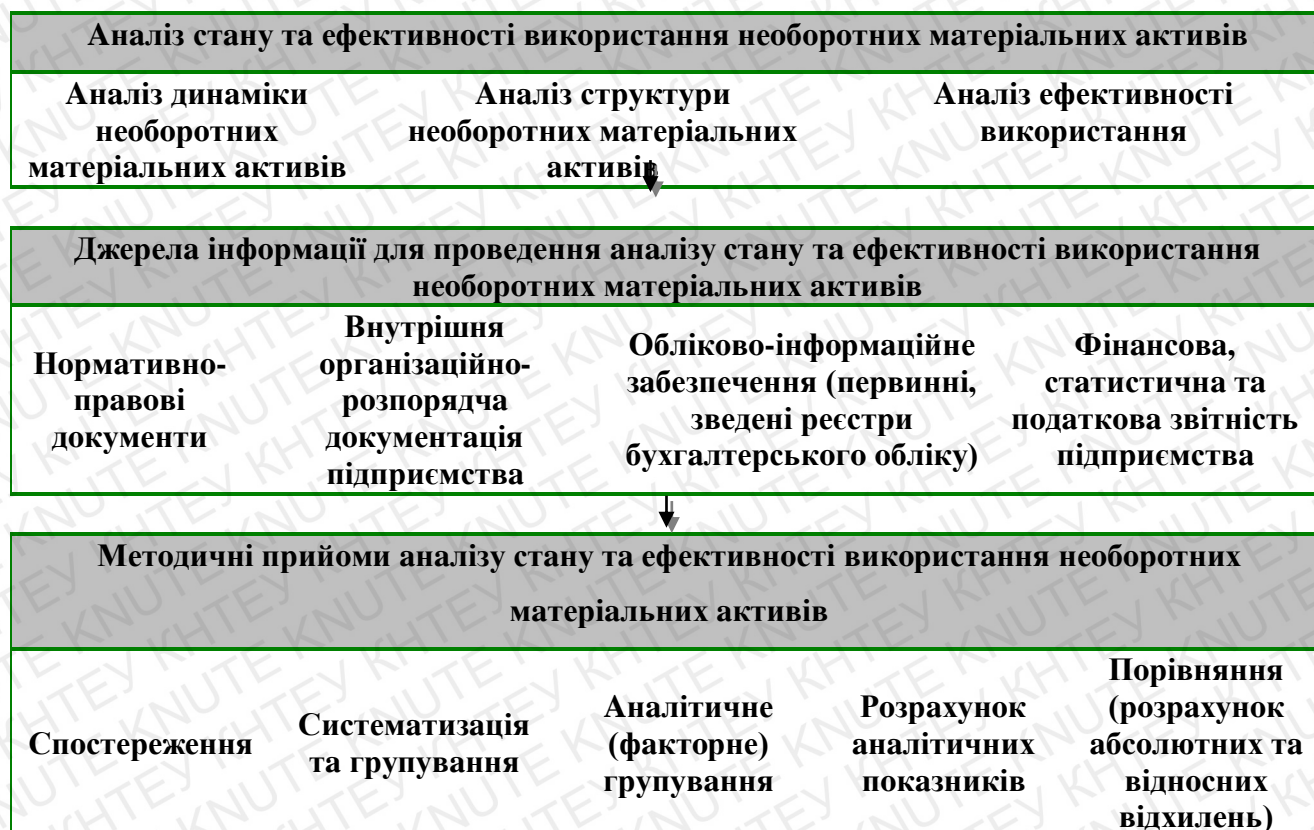

Рис. 3.7. Модель аналізу стану та ефективності використання необоротних матеріальних активів підприємства

Далі слід дати характеристику якісного стану та ефективності використання складової матеріальних ресурсів – основних засобів. Для розрахунку необхідних коефіцієнтів у таблиці 3.1 наведені алгоритми їх розрахунку.

Таблиця 3.1

Алгоритм розрахунку коефіцієнтів якісного стану та ефективності використання основних засобів

Назва показника 1	Алгоритм розрахунку 2	Умовні позначення 3
Коефіцієнт зносу	$\frac{З}{ПВОЗ_k}$	З – сума зносу; ПВОЗ _к – первісна вартість основних засобів на кінець звітного періоду.
Коефіцієнт придатності	$\frac{ПВОЗ_k}{З}$	
Коефіцієнт оновлення	$\frac{Н}{ПВОЗ_k}$	Н – первісна вартість основних засобів, що надійшли
Коефіцієнт вибуття	$\frac{В}{ПВОЗ_n}$	В – первісна вартість основних засобів, що вибули; ПВОЗ _п – первісна вартість основних засобів на початок звітного періоду
Коефіцієнт приросту	$\frac{Н - В}{ПВОЗ_k}$	
Фондозабезпеченість	$\frac{ПВОЗ_k}{Ч}$	Ч – середньооблікова чисельність працюючих
Фондоозброєність	$\frac{АОЗ}{Ч}$	АОЗ – активна частина основних засобів
Фондовіддача	$\frac{Д}{СВОЗ}$	Д- дохід від реалізації продукції; СВОЗ – середньорічна вартість основних засобів
Фондомісткість	$\frac{СВОЗ}{Д}$	
Рентабельність основних засобів	$\frac{ЧП}{СВОЗ}$	ЧП – чистий прибуток за звітний період

Розрахунок показників якісного стану та ефективності використання основних засобів наведені в таблиці 3.2.

Спочатку звернемо увагу на показники якісного стану основних засобів.

Таблиця 3.2

**Динаміка якісного стану та ефективності використання основних засобів
ТОВ ВТП «Україна-95» за 2015-2019рр.**

Показники	2015р	2018р	2019р	Відхилення 2019 від			
				2015 р		2018 р	
				абсол.	відн., %	абсол.	відн., %
Показники якісного стану							
1. Коефіцієнт зносу	0,169	0,273	0,357	0,188	111,24	0,084	30,77
2. Коефіцієнт придатності	0,831	0,727	0,643	-0,188	-22,62	-0,084	-11,55
3. Коефіцієнт оновлення	0,311	0,496	0,478	0,083	26,69	-0,018	-3,63
4. Коефіцієнт вибуття	0,169	0,273	0,357	0,188	111,24	0,084	30,77
5. Коефіцієнт приросту	0,141	0,223	0,121	-0,020	-14,18	-0,102	-45,74
6. Фондозабезпеченість	1,635	1,850	2,035	0,400	24,46	0,185	10,00
7. Фондоозброєність	1,281	1,271	1,251	-0,030	-2,34	-0,020	-1,57
Показники ефективності використання							
1. Фондовіддача	183,26	155,85	153,50	-29,76	-16,24	-2,35	-1,51
2. Фондомісткість	0,005	0,006	0,007	0,002	40,00	0,001	16,67
3. Рентабельність основних засобів	0,654	0,770	0,782	0,128	19,57	0,012	1,56

Коефіцієнт придатності у 2018 році зменшився порівняно з попередніми роками, що свідчить про фізичне зношення основних засобів. Тим самим зріс коефіцієнт зносу, оскільки вони є оберненими один до одного.

Коефіцієнт приросту у 2018 році склав 0,121, що є найменшим значенням цього коефіцієнту протягом усіх років досліджуваного періоду.

Фондозабезпеченість у 2018 році становила 2,035. Це на 0,4 більше ніж у 2017 році, і на 0,185 більше ніж у 2018 році. Цей показник відображає ту кількість основних засобів, яка припадає на одного робітника.

Фондоозброєність показує, яка частка активних основних засобів припадає на одного робітника. Цей показник у 2018 році був найнижчий протягом досліджуваного періоду і склав 1,251.

Тепер проаналізуємо показники ефективності використання основних засобів.

Фондовіддача зменшується з кожним роком і у 2018р. склала 153,50, що на 29,76 (16,24%) менше ніж у 2017р. і на 2,35 (1,51%) менше ніж у попередньому році.

Фондомісткість, навпаки, збільшувалась протягом досліджуваного періоду, що є закономірно. У 2018р. фондомісткість склала 0,007. Це на 0,001 більше ніж у 2017р., і на 0,002 більше ніж у 2016р.

Рентабельність основних засобів мала тенденцію до збільшення. Так у 2018 р. її показник склав 0,782, що на 0,012 (1,56%) більше ніж у попередньому році і на 0,128 (19,57%) більше ніж у 2017р.

Прослідкуємо за рахунок яких факторів відбулись зміни в показниках ефективності використання основних засобів. Результат факторного аналізу наведений у табл. 3.3.

Таблиця 3.3.

**Оцінка впливу факторів на фондовіддачу основних засобів
ТОВ ВТП «Україна-95».**

Показники	2017р	2018р	Відхилення		
			загальне	у т.ч. за рахунок	
				СВОЗ	Д
Фондовіддача	183,26	153,50	-29,76	-88,87	59,11
Середньорічна вартість основних засобів, тис.грн. (СВОЗ)	32,3	51,0	18,7		
Дохід від реалізації продукції, тис. грн (Д)	5919,4	7828,4	1909,0		

На збільшення фондовіддачі вплинули такі фактори: збільшення середньорічної вартості основних засобів на 18,7 тис. грн. призвели до зменшення фондовіддачі на 88,87, а збільшення доходу від реалізації на 1909,0 тис. грн. призвело до збільшення фондовіддачі на 59,11.

Отже, аналіз ефективності основних засобів ТОВ ВТП «Україна-95» має велике значення, тому, що на основі отриманих результатів можна з'ясувати причини встановлених відхилень, виявити та дослідити резерви підвищення ефективності використання матеріальних ресурсів підприємства.

3.3. Методика аналізу ефективності використання оборотних активів суб'єкта господарювання

У процесі аналізу стану запасів необхідно встановити забезпечення підприємства об'єктивними перехідними запасами сировини, матеріалів, незавершеного виробництва, готової продукції і товарів.

Стан запасів і витрат можна охарактеризувати за допомогою цифрової інформації, поданої в таблиці 3.4.

З таблиці 3.4 видно, що у порівнянні з початком року, фактичні матеріальні оборотні активи зросли на 3067 тис. грн., або 45,16 %.

Результати аналізу динаміки структури матеріальних оборотних активів показують ріст питомої ваги виробничих запасів, появу незавершеного виробництва та скорочення частки залишків готової продукції.

Порівняно з нормативом залишки матеріальних оборотних активів зросли на 2557 тис. грн., або 40,58%, у тому числі виробничі запаси – на 1798 тис. грн., або 44,95%, незавершене виробництво зменшилось на – на 17 тис. грн., або 17,0% і залишки готової продукції збільшились – на 776 тис. грн., або 24,25%.

В структурі всі фактичні матеріальні оборотні активи ТОВ ВТП «Україна-95» зменшилися в порівнянні з нормативними значеннями. Як видно з табл. 3.4 матеріальні оборотні активи на ТОВ ВТП «Україна-95» включають: виробничі запаси; незавершене виробництво та готову продукцію. Розглянемо як дані статті змінились за останні п'ять років (рис. 3.8).

Аналізуючи стан матеріальних оборотних активів, не можна обмежитись лише даними про абсолютні відхилення фактичних залишків на кінець звітного періоду від нормативу і минулого року (кварталу).

Для дослідження динаміки запасів товарно-матеріальних цінностей у взаємозв'язку зі змінами обсягів виробництва, цін і масштабів споживання окремих видів матеріальних цінностей доцільно визначити відносний рівень запасу у днях витрат (вибуття).

Таблиця 3.4

Стан формування та використання матеріальних оборотних активів ТОВ ВТП «Україна-95» за 2019 р.

Матеріальні оборотні активи	Фактичні залишки на початок року		Фактичні залишки на кінець року		Норматив на кінець року		Відхилення від минулого року		Відхилення від нормативу	
	тис.грн.	% до результату	тис.грн.	% до результату	тис.грн.	% до результату	В абсолютному вираженні, тис.грн.	За структурою	В абсолютному вираженні, тис.грн.	За структурою
Виробничі запаси	3812	56,14	5798	58,82	4000	63,49	1986	2,68	1798	-4,67
Незавершене виробництво	-	-	83	0,84	100	1,58	100	0,84	-17	-0,74
Готова продукція	2978	43,86	3976	40,33	3200	50,79	998	-3,53	776	-10,46
Всього	6790	100	9857	100	6300	100	3067	-	2557	-

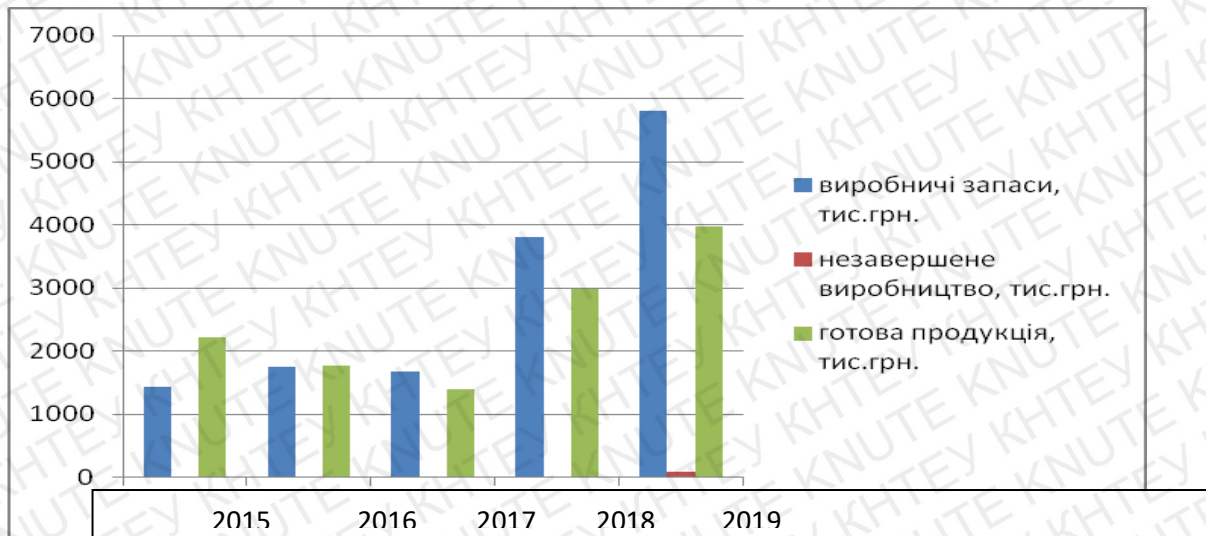

Рис. 3.8 Динаміка структури матеріальних оборотних активів
ТОВ ВТП «Україна-95» у 2015-2019 рр.

У процесі здійснення аналізу матеріальних оборотних активів на ТОВ ВТП «Україна-95» необхідно також оцінити структуру матеріальних оборотних активів за допомогою **коефіцієнту нагромадження**. Він визначається відношенням вартості виробничих запасів, незавершеного виробництва до вартості готової продукції і товарів за формулою:

$$K_n = \frac{BЗ + ТВВ + НВ}{ГП + Т} \quad (3.1)$$

де K_n – коефіцієнт нагромадження запасів;

$BЗ$ – виробничі запаси;

$ТВВ$ – тварини на вирощуванні і відгодівлі;

$НВ$ – незавершене виробництво;

$ГП$ – готова продукція;

$Т$ – товари.

Коефіцієнт нагромадження характеризує рівень мобільності запасів товарно-матеріальних цінностей і при оптимальному варіанті він повинен бути меншим 1. Але це співвідношення є справедливим тільки у тому випадку, коли продукція підприємства конкурентоздатна і користується попитом.

За даними балансу підприємства, яке вивчається, коефіцієнти нагромадження запасів склали на початку року 1,28 (3812/2978), на кінець року 1,48 ((5798+83)/3976). Розрахунки показують, що коефіцієнти нагромадження значно вищі за оптимальну величину. Це свідчить про несприятливу структуру запасів, про невиправданий ріст залишків незавершеного виробництва.

На особливу увагу заслуговує аналіз ефективності використання матеріальних оборотних активів суб'єктом господарювання за наступними показниками.

Тривалість одного обороту матеріальних оборотних активів розраховується за наступною формулою (3.2).

$$T_{об} = \frac{MOA \cdot D}{ЧД} \quad (3.2)$$

де, MOA – середньорічна вартість матеріальних оборотних активів;

D – число днів в аналізованому періоді;

ЧД – розмір чистого доходу (виторгу) від реалізованої продукції.

Зменшення тривалості одного обороту свідчить про поліпшення використання виробничих запасів підприємством.

Кількість оборотів за певний період, або коефіцієнт оборотності матеріальних оборотних активів обчислюється за формулою.

$$K_{об} = \frac{MOA}{ЧД} \quad (3.3)$$

Чим вище за даних умов коефіцієнт оборотності, тим краще використовуються оборотні активи.

Узагальнюючими показниками використання виробничих запасів базового підприємства є наступні:

1. Прибуток на гривню матеріальних витрат. Цей показник є найбільш узагальнюючим показником ефективності використання матеріальних ресурсів. Його визначають діленням суми одержаного прибутку від основної діяльності на суму матеріальних витрат.
2. Матеріаловіддача продукції характеризує вихід продукції з кожної виробленої продукції на суму матеріальних витрат.

$$M_v = \text{ВП} / \text{MP} \quad (3.4)$$

M_v – матеріаловіддача продукції в грн.

ВП - обсяг випущеної продукції, тис.грн.

MP – сума матеріальних ресурсів, тис.грн.

3. Матеріаломісткість продукції є вартісним показником, який відображає рівень матеріальних витрат на кожну гривню товарної продукції та розраховується як відношення суми всіх матеріальних витрат до вартості виробленої продукції.

4. Частка матеріальних витрат у собівартості продукції. Цей показник обчислюється відношенням суми матеріальних витрат до повної собівартості виробленої продукції. Динаміка цього показника характеризує зміну матеріаломісткості продукції.

Розрахунок узагальнюючих показників використання матеріальних оборотних активів на ТОВ ВТП «Україна-95» наведено у табл. 3.5.

. За даними табл. 3.5 можна простежити позитивну динаміку ефективності використання матеріальних оборотних активів. За рахунок випереджаючого зростання чистого доходу від реалізації (темп росту склав 84,25%) над середньорічною вартістю матеріальних оборотних активів (темп росту склав 45,17%) коефіцієнт оборотності матеріальних оборотних активів зменшився, що свідчить про прискорення обертання матеріальних оборотних активів та покращення їх ефективності використання.

Щодо рентабельності матеріальних оборотних активів, необхідно відзначити, що в зв'язку з тим, що в 2018 році підприємство не отримало прибуток (було збитковим), даний коефіцієнт неможливо розрахувати. Разом з тим, за останній аналізований період, підприємство достатньо успішно здійснювало виробничо-господарську діяльність, результатом чого рентабельність матеріальних оборотних активів склала – 1,52 %

Крім показників оборотності матеріальних оборотних активів, їх ефективність можна також проаналізувати за допомогою матеріаломісткості, матеріаловіддачі, коефіцієнта співвідношення темпів росту обсягів виробництва валової продукції до темпів росту матеріальних витрат.

Матеріаломісткість – відношення суми матеріальних витрат до обсягу виробленої продукції. Показує, скільки матеріальних витрат приходить на виробництво одиниці продукції [17].

Коефіцієнт співвідношення темпів росту обсягів виробництва валової продукції до темпів росту матеріальних витрат, характеризує у відносному вираженні динаміку матеріаловіддачі й одночасно розкриває фактори їхнього росту [79].

Для аналізу ефективності використання матеріальних оборотних активів на досліджуваному підприємстві використаємо дані табл. 3.6.

Як видно з таблиці 3.6, обсяг випущеної продукції з 2016р. по 2018р. зменшувався, і тільки в 2019р. в порівнянні з попереднім роком обсяг випущеної продукції на базовому підприємстві збільшився на 84,25 %. Матеріальні витрати з 2017 р. стрімко зростають. В 2019р. коефіцієнт росту обсягу випущеної продукції склав 1, 84. Враховуючи дану динаміку, сума матеріальних витрат мала б складати $(16321 \cdot 1,84) = 30073$ грн., разом з тим, фактична сума матеріальних витрат склала (в 2019 р.) 20881 грн. Це свідчить, що підприємство зекономило 9192 грн. на матеріальних витратах, що є позитивним та свідчить про підвищення ефективності використання матеріальних витрат на ТОВ ВТП «Україна-95».

Проведені дослідження дозволили уточнити та навести фактори, що впливають на матеріаломісткість продукції досліджуваного підприємства. Дані фактори можна поділити на дві групи: 1) ті, що змінюють вартість валової продукції; 2) ті, що змінюють величину вартості матеріальних витрат (рис. 3.9.).

Таблиця 3.6

Показники ефективності використання матеріальних оборотних активів на ТОВ ВТП «Україна-95»

Показники	Роки					Відхилення від попереднього року							
						Абсолютне, +/-				Відносне, %			
	2015	2016	2017	2018	2019	2016	2017	2018	2019	2016	2017	2018	2019
Вартість валової продукції, тис. грн.	72450	68993	62722	58888	108507	-3457	-6271	-3834	49619	-4,7	-9,08	-6,11	84,25
Матеріальні витрати, тис. грн. всього, у т.ч.:	12008	9321	12528	16321	20881	-2687	3207	3793	4560	-22,37	34,40	30,27	27,93
Матеріаломісткість, грн.	0,17	0,14	0,2	0,28	0,19	-0,03	0,06	0,08	-0,09	-17,64	42,85	40	-32,14
Матеріаловіддача, грн.	6,03	7,4	5,007	3,61	5,2	1,37	-2,393	-1,397	1,59	22,71	-32,33	-27,90	44,04
Коефіцієнт співвідношення темпів росту обсягів виробництва валової продукції до темпів росту матеріальних витрат	-	1,23	0,67	0,72	1,44	1,23	0,044	0,72	-1,44	-45,0	6,50	24	44

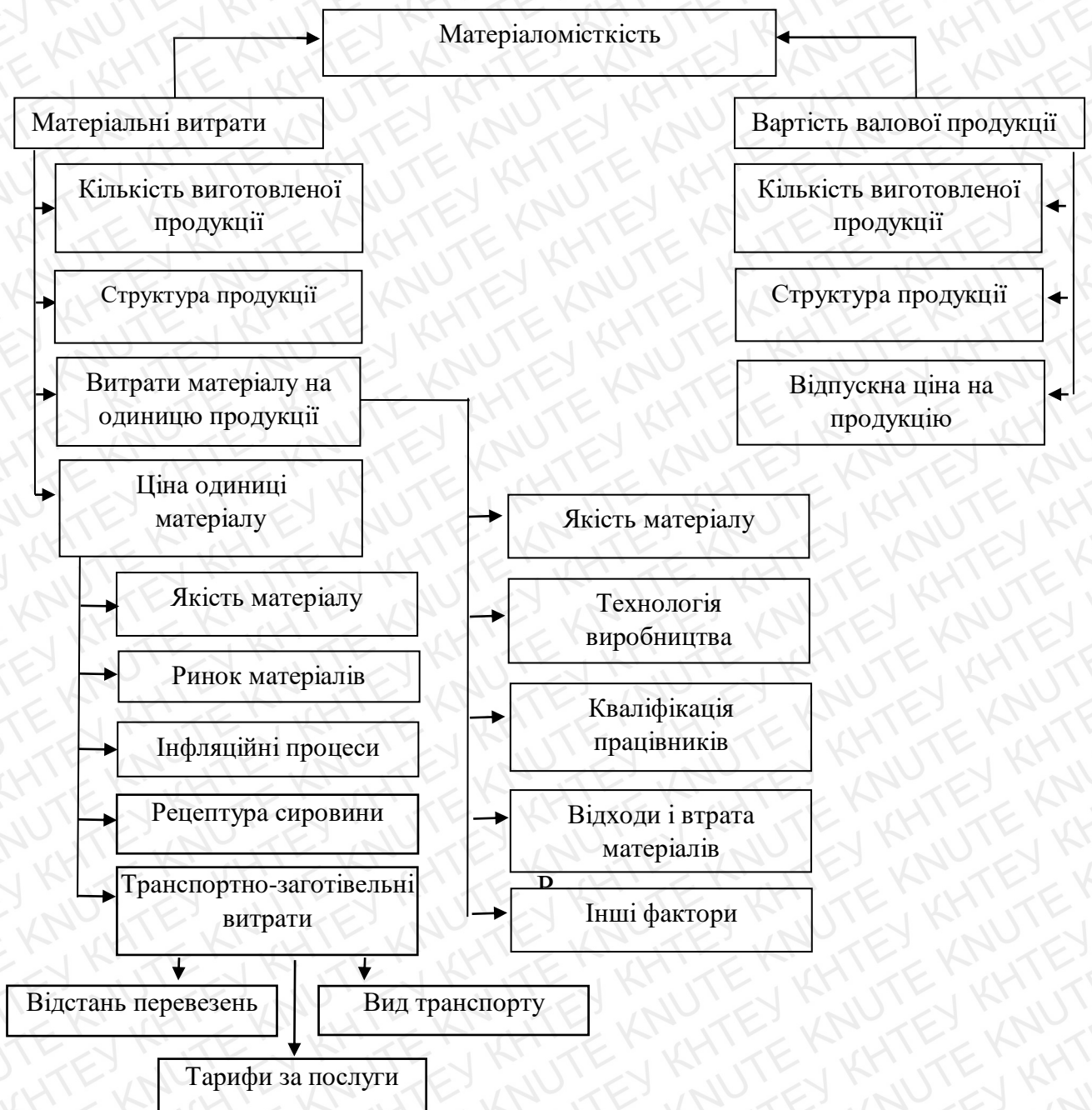

Рис. 3.9 Структурно-логічна факторна модель матеріаломісткості продукції

На досліджуваному підприємстві питанню організації економічного аналізу не приділяється належна увага. Так, великою проблемою для більшості підприємств є відсутність спеціальних відділів економічного аналізу. Як наслідок процес проведення аналізу або зовсім відсутній або ведеться розрізнено відділами та службами, а дуже часто і окремими службовцями, які не володіють достатніми знаннями. Крім того, жоден функціональний відділ підприємства ні матеріально, ні морально не зацікавлений у щоденному виявленні негативних відхилень, які

виникають по їх прямій або опосередкованій вині. Через це мають місце навмисні помилки в результаті проведеного аналізу. Аналіз використання матеріальних активів на підприємстві повинен здійснювати контролер-аналітик. Створення даної штатної одиниці дозволить не лише покращити якість аналізу, але й усунути дублювання окремих робіт, яке має місце.

Висновки до розділу 3

В третьому розділі випускної кваліфікаційної роботи розкрито питання організації та методики аналізу матеріальних активів суб'єктів господарювання.

1. Запропоновано розроблену організаційно-інформаційну модель аналізу матеріальних активів виробничо-торговельних підприємств, яка є способом формалізації аналізу. Вона складається з 4-х взаємопов'язаних блоків

Для того щоб оцінити систему внутрішнього контролю на ТОВ ВТП «Україна-95» здійснено тестування діючої системи внутрішнього контролю аби перевірити її ефективність та здатність в короткий термін виявити та виправити можливі помилки.

За результатами проведеного тестування, було встановлено, що система внутрішнього контролю здійснюється на підприємстві достатньо ефективно, разом з тим існують певні недоліки. На підприємстві відсутня взаємозамінність персоналу

За результатами дослідження представлені основні напрямки удосконалення методики здійснення внутрішнього контролю:

- чітке дотримання графіку проведення інвентаризацій, уникнення формального складання інвентаризаційних описів, актів та інших форм документації;
- створення на підприємстві служби внутрішнього аудиту;
- скорочення затрат часу внутрішніх контролерів на документальне оформлення процедур і результатів контролю за рахунок запровадження необхідних електронних форм робочих документів.

Проведений аналіз ефективності використання основних засобів показав, що показник фондівдачі має тенденцію до зниження, а – фондомісткості, навпаки, до збільшення, що свідчить про неефективне використання основних засобів на досліджуваному підприємстві. Однак, рентабельність основного капіталу зростає з року в рік, що є позитивним в діяльності підприємства.

Виробничі запаси та готова продукція за аналізований період значно збільшились, що свідчить про розширення діяльності ТОВ ВТП «Україна-95». За даними дослідження можна простежити позитивну динаміку ефективності використання матеріальних оборотних активів. За рахунок випереджаючого зростання чистого доходу від реалізації (темп росту склав 84, 25%) над середньорічною вартістю матеріальних оборотних активів (темп росту склав 45,17%) коефіцієнт оборотності матеріальних оборотних активів зменшився, що свідчить про прискорення обертання матеріальних оборотних активів та покращення їх ефективності використання.

ВИСНОВКИ ТА ПРОПОЗИЦІЇ

Результатом дослідження організації і методики аналізу матеріальних активів підприємств є теоретичне узагальнення та методичні рекомендації щодо удосконалення аналізу матеріальних активів, спрямовані на підвищення ефективності управління виробничо-торговельних підприємств. Відповідно до поставленої мети та завдань дослідження можна сформулювати наступні висновки:

1. Матеріальні активи підприємства є основним інструментом досягнення його ефективної діяльності. Вони забезпечують безперервність процесу виробництва та отримання прибутку, що, в свою чергу, забезпечує можливість подальшого функціонування суб'єкта господарювання. Матеріальні активи підприємства поділяють на необоротні та оборотні матеріальні активи.

2. Необоротні активи можна визначити як сукупність матеріально-фінансових ресурсів, що використовуються в його господарській діяльності у своїй натуральній формі тривалий час (більше року) і мають значну вартість окремого об'єкта, а також довгострокове відчуження майна в підприємницьку діяльність інших суб'єктів господарювання.

3. Здійснивши аналіз визначень різних авторів економічної категорії «оборотні активи», ми пропонуємо таке трактування даного поняття: оборотні активи – це сукупність майнових цінностей підприємства, що обслуговують поточний господарський процес і цілком споживаються протягом одного операційного (виробничо-комерційного) циклу.

4. З метою забезпечення ефективного, цілеспрямованого управління матеріальними активами вони потребують класифікації за певними ознаками. Економічно обґрунтована класифікація матеріальних активів є важливою передумовою успішної організації бухгалтерського обліку, оскільки від цього залежить здатність своєчасно і чітко управляти оборотними активами, можливість оперативного аналізу і прогнозування, що в кінцевому підсумку впливає на обґрунтованість управлінських рішень. Більшість вчених розрізняють оборотні

активи залежно від участі в кругообігу, за характером фінансових джерел формування та за видами. Менш поширеним є поділ за ризиком вкладених оборотних активів, за ступенем ліквідності, за періодом та за формою функціонування.

5. Задля удосконалення процесу управління матеріальними активами необхідно здійснювати прогнозування показників ефективності використання необоротних та оборотних активів. Дотримуючись запланованих показників, можна простежити, чи відбулося погіршення роботи підприємства, а також визначити причини, що його викликали. В такому випадку завданням управління стане усунення факторів, які негативно вплинули на роботу підприємства.

6. В роботі розкрито чотирирівневу модель нормативно-правового регулювання бухгалтерського обліку та аналізу матеріальних активів та обґрунтовано необхідність вирішення проблем з узгодження законодавчої бази на всіх рівнях і зведення до мінімуму існуючих суперечностей у системі обліку та аналізу на підприємствах різних форм власності і організаційно-правових форм господарювання.

7. Згідно з проведеними дослідженнями нормативно-правової бази, яка покладена в основу бухгалтерського обліку матеріальних активів підприємств, встановлено:

- методичний підхід до бухгалтерського обліку запасів за міжнародними та національними стандартами майже уніфікований. Для повної гармонізації цих стандартів потребують уточнення питання деталізації інформації, яка розкривається у фінансових звітах про запаси;

- чинним законодавством врегульовані майже всі аспекти бухгалтерського обліку виробничих запасів, проте невирішеними залишається низка питань, що виникають у практичній діяльності суб'єкта господарювання (бухгалтерський облік тари, безоплатно отриманих запасів, що не використовуються, тощо), вирішення яких є предметом подальших досліджень.

8. З метою покращення організації документообороту по операціях з необоротними активами для ТОВ ВТП «Україна-95» розроблено маршрути проходження документів з обліку основних засобів через відповідних виконавців.

9. Оцінюючи в цілому позитивно облікове відображення матеріальних активів у ТОВ ВТП «Україна-95», слід вказати на такі негативні моменти:

- низький рівень оперативності інформаційного забезпечення управління матеріальними активами підприємства;

- невідповідний рівень контролю та оперативного регулювання процесів утворення матеріальних оборотних активів;

- обмеженість контролю використання матеріальних оборотних активів.

10. Щоб оцінити систему внутрішнього контролю на ТОВ ВТП «Україна-95» здійснено тестування діючої системи внутрішнього контролю з метою перевірки її ефективності та здатності в короткий термін виявити та виправити можливі помилки. За результатами проведеного тестування, було встановлено, що система внутрішнього контролю здійснюється на підприємстві достатньо ефективно, разом з тим існують певні недоліки. На підприємстві відсутня взаємозамінність персоналу, що може привести до безконтрольності деяких об'єктів, якщо відсутні відповідні працівники цих структурних підрозділів.

11. Для вдосконалення методики здійснення внутрішнього контролю можна запропонувати:

- покращити якість проведення документальної перевірки;
- чітко дотримуватися графіку проведення інвентаризацій, уникнення формального складання інвентаризаційних описів, актів та інших форм документації;

- створити на підприємстві службу внутрішнього аудиту;
- скоротити затрати часу внутрішніх контролерів на документальне оформлення процедур і результатів контролю за рахунок запровадження необхідних електронних форм робочих документів.

12. Запропоновано розроблену організаційно-інформаційну модель аналізу матеріальних активів виробничо-торговельних підприємств, яка є способом формалізації аналізу. Вона складається з шести взаємопов'язаних блоків

13. Проведений аналіз ефективності використання основних фондів показав, що показник фондівіддачі має тенденцію до зниження, а – фондомісткості, навпаки, до збільшення, що свідчить про неефективне використання основних фондів на досліджуваному підприємстві. Однак, рентабельність основного капіталу зростає з року в рік, що є позитивним в діяльності підприємства.

14. Виробничі запаси та готова продукція за аналізований період значно збільшилися, що свідчить про розширення діяльності ТОВ ВТП «Україна-95» За даними дослідження можна простежити позитивну динаміку ефективності використання матеріальних оборотних активів. За рахунок випереджаючого зростання чистого доходу від реалізації (темп росту склав 84, 25%) над середньорічною вартістю матеріальних оборотних активів (темп росту склав 45,17%) коефіцієнт оборотності матеріальних оборотних активів зменшився, що свідчить про прискорення обертання матеріальних оборотних активів та покращення ефективності їх використання.

15. Для підвищення ефективності управління матеріальними активами на досліджуваному підприємстві необхідно створити аналітичний відділ, який би проводив аналіз ефективності використання його матеріальних активів.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Конституція України : прийнята на п'ятій сесії Верховної Ради України 28.06.1996 р. – К. : Преса України, 1997. – 80 с.
2. Господарський кодекс України : Постанова Верховної Ради України від 16.01.2003 р. № 436-IV. із змінами та допов. станом на 18 серп. 2008 р. / М-во юстиції України. — Офіц. вид. — К.: Ін Юре, 2008. — 319 с. — (Кодекси України)
3. Податковий кодекс України: Постанова Верховної Ради України від 02.12.2010 р. № 2756-IV // Голос України 2010, N229-230 від 04.12.2010
4. Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні : Закон України [прийнятий Верховною Радою України 16.07.1999 р.] // Відом. Верховної Ради України. – 1999. – № 40. – С. 365 (з наступ. змін. і допов.).
5. Про затвердження плану рахунків бухгалтерського обліку та інструкції про його застосування : затв. наказом М-ва фінансів України від 30.11.1999 р. № 892 // Баланс. – 2000. – №3 (284). – С. 7–14.
6. План рахунків бухгалтерського обліку активів, капіталу, зобов'язань і господарських операцій підприємств та Інструкція щодо застосування плану рахунків бухгалтерського обліку активів, капіталу, зобов'язань і господарських операцій підприємств : затв. наказом М-ва фінансів України від 30.11.1999 р. № 291 // Баланс. – 2000. – С. 8–69. – (Спец. вип.).
7. Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 1. Загальні вимоги до фінансової звітності : затв. наказом М-ва фінансів України від 31.03.1999 р. № 87 // Бух. облік і аудит. – 1999. – № 6. – С. 14–16.
8. Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 15. Дохід : затв. наказом М-ва фінансів України від 29.11.1999 р. № 290 // Бух. облік і аудит. – 1999. – № 12. – С.40–42.
9. Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 16. Витрати : затв. наказом М-ва фінансів України від 31.12.1999 р. № 318 // Баланс. – 2000. – № 5 (286). – С. 29–34.
10. Положення (стандарт) бухгалтерського обліку № 7 “Основні засоби”, затверджено Наказом Міністерства фінансів України від 27.04.2000 року № 92 // “Все про бухгалтерський облік” – 2001. - №37.
11. Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 9. Запаси : затв. наказом М-ва фінансів України від 20.10.1999 р. № 245 // Бух. облік і аудит. – 1999. – № 11. – С. 9–11.
12. Положення про документальне забезпечення записів у бухгалтерському обліку : затв. наказом М-ва фінансів України від 24.05.1995 р. № 88 // Бух. облік і аудит. – 1995. – № 9 (з наступ. змін. і допов.).
13. Положення про затвердження методичних рекомендацій з формування складу витрат та порядку їх планування в торговельній діяльності, затв. наказом Міністерства економіки та з питань європейської інтеграції України від 22.05.2002 р. № 145.

14. Міжнародні стандарти аудиту, надання впевненості та етики: Видання 2006 року / Н.І. Гаєвська (редкол.), О.В. Селезньов (пер. з англ.). — К. : Аудиторська палата України, 2006. — 1146с.
15. Міжнародний стандарт бухгалтерського обліку 2 «Запаси» [Електронний ресурс]. — Режим доступу: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/929_021
16. Міжнародні стандарти бухгалтерського обліку 2001 / С.Ф. Голов (пер.з англ. за ред.). — К. : ФПБАУ, 2001. — 224с.
17. Баканов М.И. Теория экономического анализа : учебник / М.И. Баканов, М.В Мельник., А.Д. Шеремет. — [Изд. 5-е, перераб. и доп]. - М. : Финансы и статистика, 2008. — 535с.
18. Барабаш Н.С. Аналіз господарської діяльності: Навч. посіб. / За ред. Є.В. Мниха, К., КНТЕУ, 2005. — 395 с.
19. Бернштейн Леопольд А. Анализ финансовой отчетности: Теория, практика и интерпретация : [пер. с англ. 5-го изд. О.В. Скачкова] / Леопольд А. Бернштейн. — М. : Финансы и статистика, 2003. — 623 с.
20. Блажевич О.Г. Сущность оборотных активов и повышение эффективности их использования на предприятии / О.Г. Блажевич, В.Д. Мрищук // Научный вестник: Финансы, банки, инвестиции. — 2016. — №1. — С. 27-35.
21. Бурак І.О. Інформаційно-аналітичне забезпечення управління оборотними активами суб'єкта підприємницької діяльності / І.О. Бурак, Р.Р. Гиршкан // Молодий вчений. — 2018. — № 5(57). — С. 277-281.
22. Большой экономический словарь: 26500 терминов / А.Н. Азрилиян (ред.), О.М. Азрилиян, Е.В. Калашникова, О.В. Квардакова. — Изд. 7-е, доп. — М. : Ин-т новой экономики, 2008. — 1471 с.
23. Бутинець Ф.Ф. Бухгалтерський облік в Україні : монографія / Ф.Ф. Бутинець. — Житомир : ЖДТУ, 2003. — С. 43
24. Бурковський І.Д., Лагодієнко В.В., Червен І.І., Шебаніна О.В. Ефективність використання основних засобів підприємств. — Миколаїв : МДАУ, 2005.
25. Бутко А.Д. Методи і моделі прийняття управлінських рішень в аналізі та аудиті : навч. посіб. / А.Д. Бутко, О.О. Заремба. — К. : Київ. нац. торг.-екон. ун-т, 2008. — 262 с.
26. Бухгалтерский учет : учеб. пособие. / [Тютюнник П. С. и др.]; М-во образования и науки Украины, Харьк. нац. экон. ун-т. — Х.: ИНЖЭК, 2008. — 502 с
27. Гаценко О.Л. Облік необоротних активів в умовах формування ринкових відносин: Автореферат дис. канд. ек. наук /06.08.04. бухг. Облік, аналіз та аудит. К: Національний аграрний університет, 2000 р.
28. Головка В.І., Мінченко А.В., Шарманська В.М. Фінансово-економічна діяльність підприємства: контроль, аналіз та безпека: Навч. посібник. — К.: ЦУЛ, 2006. — 448 с.
29. Грабова Н.М. та ін. Бухгалтерський облік у торгівлі: Навч. посібн. для студ. вищ. навч. закл./ Н.М.Грабова, В. М. Домбровський; За ред. М. В. Кужельного - К.: А.С.К., 2004.-800с.

30. Грачова Р. Облік необоротних активів за М(С)ФЗ і П(С)БО // Дебет - Кредит. – 2007. – №43. – С.43-46.
31. Дехтяр Н.А. Оптимізація структури оборотних активів підприємства / Н.А. Дехтяр, О.В. Дейнека // Східна Європа: економіка, бізнес та управління. – 2018. – №1(12). – С. 289-293.
32. Донін Є.О. Особливості сучасних підходів щодо специфіки класифікації оборотних активів підприємства / Є.О. Донін // Економіка і організація управління. – 2018. – №1(29). – С. 75-85.
33. Економічні дослідження (методологія, інструментарій, організація, апробація): навч. посібн.; за ред. А.А. Мазаракі. – К. : Київ. нац. торг.-екон. ун-т, 2010. – 280 с.
34. Івахненко В.М. Курс економічного аналізу. Навч.-метод. посібник – К.: КНТЕУ, 2006 - 176 с.
35. Івахненко С.В. Інформаційні технології в організації бухгалтерського обліку та аудиту: [навч. посіб.] / С.В. Івахненко. - Київ: «Знання-Прес», 2005. - 349с
36. Ізмайлова В. Фінансовий аналіз: [навч. посіб.] / Ізмайлова В. —К. : МАУП, 2006. — 152 с.
37. Киселева Т. К. Финансовый анализ и его роль в управлении : метод. пособие. — 4-е изд., перераб. и доп. / Т. К. Киселева — З. : ЗЦНТЄИ, 2008. — 159 с.
38. Ковалев В. В. Курс финансового менеджмента / В. В. Ковалев. – М.: ТК Велби, Проспект, 2008. – 448 с.
39. Костенко Т.Д., Підгора Є.О., Рижиков В.С., Панков В.А. Економічний аналіз і діагностика стану сучасного підприємства: /Навч.посібник для студентів вищих навч.закладів .-К.:ЦНЛ,2005
40. Купріна Н.М. Особливості аналізу оборотних активів підприємства в сучасних умовах / Н.М. Купріна // Економіка харчової промисловості. –2018. – № 4. – С. 39-47.
41. Лігоненко Л.О. Антикризове управління підприємством: теоретико-методологічні засади та практичний інструментарій. – К.: КНТЕУ, 2001 р.
42. Лузан Ю. Я., Жук В. М., Дем'яненко М. Я., Гаврилюк В. М., Ярошинський В. М. Облік основних засобів в ринкових умовах: навч. посіб.. — К. : ТОВ "Юр-Агро-Веста", 2007.
43. Макконнелл Кэмпбелл Р. Экономикс: принципы, проблемы и политика : пер. с англ. / Кэмпбелл Р. Макконнелл, Стэнли Л. Брю. – 16-е изд. – М. : Инфра-М, 2007. – 939 с.
44. Мазаракі А.А. Економічні дослідження (методологія, інструментарій, організація, апробація): навч. посіб. для студ. вищ. навч. закл. / за ред. А.А. Мазаракі. – 2-ге вид., допов. – К.: Київ. нац. торг.-екон. ун-т, 2011. – 296 с.

45. Мазаракі А.А. Торговельне підприємство: стратегія, політика, конкурентоспроможність: монографія / А.А.Мазаракі, Д.М. Пшеслінський, І.В. Смолін. – К.: Київ.нац.торг.-екон.ун-т, 2010. - 384 с.
46. Мармуль Л.О., Федорчук О.М. Ефективність використання основних засобів підприємств. — К. : ННЦ "Ін-т аграрної економіки", 2007.
47. Микитенко Т. Сучасні інформаційні технології обліку та аудиту в управлінні підприємством / Т. Микитенко // Бухгалтерський облік і аудит. -2005. -№10. - С. 12-19.
48. Мних Є.В. Фінансовий аналіз : навч. посіб. / Є.В. Мних, Н.С. Барабаш. – К. : Київ. нац. торг.-екон. ун-т, 2010. – 412 с.
49. Мних Є.В. Економічний аналіз діяльності підприємства. Підручник. – К.: КНТЕУ, 2008 – 514 с.
50. Мних Є.В., Бутко А.Д., Большакова О.Ю., Кравченко Г.О. Аналіз і контроль в системі управління капіталом підприємства / За ред. проф. Є.В. Мниха. – К, КНТЕУ, 2005. – 240с.
51. Нападовська Л.В. Управлінський облік: підруч. для студ. вищ. навч. закл. / Л.В. Нападовська. – К. : Книга, 2004. – 544 с.
52. Облік на підприємствах торгівлі та ресторанного господарства: Навч. посіб. / Л. В. Нападовська, А. В. Алексєєва, О. А. Бакурова, О. Г. Веренич, Н. І. Морозова, А. П. Шаповалова, В. М. Горностаєва; за заг. ред. Л. В. Нападовської.- К.: КНЕУ, 2006.-378с.
53. Основні засоби. Нематеріальні активи. МШП: Метод. посіб.. — Д. : Баланс-Клуб, 2004.
54. Основні засоби: Посібник для практика. // Все про бухгалтерський облік., 2008 р., - № 32.
55. Павлюк І.М. Бухгалтерський облік основних засобів та інших необоротних матеріальних і нематеріальних активів: Навч. посіб. для студ. вищ. навч. закл. — Івано-Франківськ : ІМЕ, 2004.
56. Пушкар М.С. Креативний облік (створення інформації для менеджерів): Монографія. – Тернопіль, Карт-бланш, 2006.-334с.
57. Райзберг Б.А. Современный экономический словарь / Б.А. Райзберг, Л.Ш. Лозовский, Е.Б. Стародубцева. – 5-е изд., перераб. и доп. — М. : ИНФРА-М, 2007. — 494с. — (Библиотека словарей "ИНФРА-М").
58. Савицька Г.В. Економічний аналіз діяльності підприємства. – К., Знання, 2007. – 654 с.
59. Савчук В.П. Стратегия и тактика финансового управления предприятием. Методические материалы для руководителей предприятий / В.П. Савчук. – К. : Финансовый клуб Украины, 2003. – 50 с.
60. Самуэльсон Пол А. Экономика : / Пол А. Самуэльсон, Вильям Д. Нордхаус; [пер. с англ. О.Л. Пелявский] – 18-е изд. — М.; СПб.; К. : Вильямс, 2007. — 1358с.
61. Сапанова Ю.К. Економічний аналіз господарської діяльності підприємства:

[навч. посіб.] / Ю.К. Сапанова. – К.: Вища школа, 2003. – 368с.

62. Сигел Дж. Словарь бухгалтерских терминов : пер. с англ. / Дж. Сигел, Дж. Шим. – М. : ИНФРА-М, 2001. – 408 с.
63. Сопко В.В. Бухгалтерський облік в управлінні підприємством: Навчальний посібник – К.:КНЕУ, 2006. – 526с.
64. Терещенко Л.О. Інформаційні системи і технології в обліку: [навч. посіб.] / Л.О. Терещенко, С.К. Матієнко, І.І. Зубенко. - Київ: КНЕУ, 2004. - 187с.
65. Ткаченко Н.М. Бухгалтерський фінансовий облік на підприємствах України : підруч. для студ. екон. спец. вищ. навч. закл. / Надія Марківна Ткаченко. – б-те вид. – К. : А.С.К., 2004. – 784 с.
66. Томпсон-мл. Артур А. Стратегический менеджмент. Концепции и ситуации для анализа / Артур А. Томпсон-мл., А.Дж. Стрикленд ; пер. с англ. А.Р. Ганиева. – 12-е изд. – М. ; СПб. : Вильямс, 2003. – 924 с.
67. Фінансово-економічний аналіз: Підручник/ П.Ю.Буряк, М.В.Римар, М.Т.Бець, Б.А.Карпінський.- К: Професіонал, 2004.- 528с.
68. Шмиголь Н. М. Модель аналізу системи внутрішнього контролю на підприємстві в умовах функціонування комп'ютерної системи / Н. М. Шмиголь // Держава та регіони. Серія: Економіка та підприємництво. -2006. - № 6
69. Шубіна С.В., Торяник Ж.І. Економічний аналіз: Практикум .-К.:Знання,2007
70. Янковська В.В. Економічна сутність оборотних активів підприємства / В. В. Янковська // Міжнародний збірник наукових праць. – 2017. – № 1(16). – С. 347-350.

ДОДАТКИ

Додаток А

Визначення поняття «оборотних активів»

№	Автор	Визначення
1	2	3
1	НП(С)БО 1 [3]	Оборотні активи - грошові кошти та їх <u>еквіваленти</u> , що не обмежені у використанні, а також інші <u>активи</u> , призначені для реалізації чи споживання протягом <u>операційного циклу</u> чи протягом дванадцяти місяців з дати <u>балансу</u> . Значну частку оборотних активів на підприємствах складають запаси.
2	Слав'юк Р.А. [1, с. 4]	Оборотні активи - ресурси, які належать підприємству і які напевно буде перетворено на гроші чи використано іншим чином протягом року з дати складання бухгалтерського балансу.
3	Нашкерьська Г.В. [4, с.317]	Оборотні активи - це грошові кошти, що вкладені для створення оборотних запасів з метою забезпечення безперервного процесу виробництва і реалізації продукції
4	Демченко Т. А. [5, с.17]	Оборотні активи - сукупність оборотних засобів, які використовуються для фінансування поточної господарської діяльності і виражені в грошовій формі.
5	Ковальов В. В. [6, с. 256]	Оборотні активи – активи, що споживаються у ході виробничого процесу протягом року або звичайного операційного циклу, що перевищує 12 міс. через специфіку технологічного виробництва, і тому такі, що повністю переносять свою вартість виготовленої продукції.
6	Бланк І. О. [7, с.162]	Оборотні активи – сукупність майнових цінностей підприємства, що забезпечують поточну виробничо-комерційну діяльність підприємства та, що повністю споживаються у процесі одного виробничо-комерційного циклу.
7	Усатов І. А. [8, с. 120]	Оборотні активи – грошові кошти та мобільні активи, які перетворюються в грошові кошти впродовж одного виробничого циклу, що забезпечує безперервність процесу виробництва, обороту та отримання прибутку.
8	Крейніна М. Н. [9, с. 35]	Оборотні активи – це мобільна частина майна підприємства, тобто вся вартість тих оборотних активів, які при нормальних умовах роботи протягом року (або навіть коротшого періоду) перетворюються в грошові кошти в результаті отримання виручки від реалізації, обігу цінних паперів і т.д.
9	Брейлі Р., Майерс С. [10, с. 740]	Оборотні активи – це такі активи, які компанія в найближчому майбутньому збирається перетворити в грошові кошти.
10	Білик М. Д. [11, с. 161]	Оборотні активи – група мобільних активів із періодом використання до одного року, що безпосередньо обслуговують операційну діяльність підприємства і внаслідок високого рівня їх ліквідності мають забезпечувати його платоспроможність за поточними фінансовими зобов'язаннями.
11	Русак Н.А. [12, с. 216]	Оборотні активи – мобільні активи підприємства, що є грошовими коштами або можуть бути перетворені в них протягом року або одного виробничого циклу.

<i>Продовження табл. 1.1</i>		
12	Ільєнкова С. Д. [13, с. 173]	Оборотні активи – фінансові ресурси, вкладені в об'єкти, використання яких здійснюється фірмою або в рамках одного відтворювального циклу, або в рамках відносно короткого періоду часу.
13	Зві Боді, Роберт Мертон [14, с. 114]	Оборотні активи – суми грошових коштів компанії та всі інші статті балансу, які протягом року передбачається перетворити в гроші.
14	Біла О. Г. [15, с. 46]	Оборотні активи – це частина активів підприємства, яка включає оборотні кошти та короткострокові фінансові інвестиції.
15	Кірейцев Г. Г. [16, с. 106]	Оборотні активи – це сукупність коштів, авансованих в оборотні запаси для забезпечення безперервності процесу виробництва та реалізації продукції.

Додаток Б

Таблиця 1.2

Класифікація оборотних активів за різними авторами

Класифікаційні ознаки та види оборотних активів	Берехтіна Л.О.	Івахненко В.М.	Подерьогін А.М.	Суков Г.П.	Сікора І.	Носов П.Л.	Кірейцев Г.Г.	Загородна О.М. Федорович Р.В.	Чухно І.С.
1. Залежно від участі в кругообігу: оборотні активи у сфері виробництва; оборотні активи у сфері обороту.	+	+	+	+		+	+	+	+
2. За характером фінансових джерел формування: валові оборотні активи; чисті оборотні активи; власні оборотні активи.	+	+		+	+	+	+	+	+
3. За періодом функціонування: постійна частина оборотних активів; змінна частина оборотних активів.	+					+			+
4. Залежно від методів планування та регулювання: нормовані; ненормовані.		+	+			+	+		+
5. За видами розрізняють: запаси сировини, матеріалів, напівфабрикатів; запаси готової продукції; дебіторська заборгованість; грошові кошти; інші види оборотних активів	+	+	+	+	+	+	+	+	+
6. За часом перебування в кругообігу: початкові; функціональні; накопичені.									+
7. За ступенем ліквідності: абсолютно ліквідні; швидколіквідні; малоліквідні.					+	+			+
8. За формою функціонування: монетарна форма; речова форма.						+			+
9. За ризиком вкладених оборотних активів: оборотні активи з високим ризиком вкладення; оборотні активи з середнім ризиком вкладення; оборотні активи з мінімальним ризиком вкладення					+	+			+

Додаток В

Порівняння вимог П(С)БО 9 "Запаси" та МСФЗ 2 "Запаси"

Економічна ознака	П(С)БО 9 «Запаси»	МСФЗ «Запаси»
1	2	3
Визначення запасів	<p>Під запасами розуміють активи, які:</p> <ul style="list-style-type: none"> – утримуються для подальшого продажу за умов звичайної господарської діяльності; – перебувають у процесі виробництва з метою подальшого продажу продукту виробництва; – утримуються для споживання під час виробництва продукції, виконання робіт, надання послуг, а також управління підприємством 	<p>Під запасами розуміють активи, які призначені для використання в ході звичайної господарської діяльності у процесі виробництва, для продажу, чи у формі матеріалів для споживання при наданні послуг</p>
Оцінка запасів при надходженні	<p>Собівартість формується з таких витрат:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. При придбанні у постачальника – суми, що сплачуються згідно з договором постачальнику (продавцю) за вирахуванням непрямих податків; суми ввізного мита; суми непрямих податків у зв'язку з придбанням запасів, які не відшкодовуються підприємству; транспортно-заготівельних витрат; інших витрат. 2. При виготовленні власними силами – витрат, що утворюють виробничу собівартість, визначену за П(С)БО 16 "Витрати". 3. При внесенні до статутного капіталу – справедливої вартості, погодженої із засновниками підприємства з урахуванням витрат, що включаються до первісної вартості запасів, придбаних у постачальника. 4. При безоплатному отриманні – справедливої вартості. 5. При отриманні внаслідок обміну на подібні активи – балансової вартості переданих запасів. 6. При отриманні внаслідок обміну на неподібні активи – справедливої вартості отриманих запасів. <p>До собівартості не включаються витрати: понаднормові витрати і нестачі запасів; проценти за користування позиками; витрати на</p>	<p>Собівартість формується з таких витрат:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Витрати на придбання. Ціни придбання; мита та інших податків (якщо вони не відшкодовуються підприємству), витрат на транспортування; вартості робіт з навантаження та розвантаження й інших витрат. 2. Витрати на переробку. Витрати, безпосередньо пов'язані з одиницею виробництва. 3. Інші витрати. Інші витрати, якщо вони відбулися при доставці запасів до їх теперішнього місця розпакування та приведення до теперішнього стану. До собівартості не включаються: понаднормативні суми відходів матеріалів, оплата праці або інші виробничі витрати; витрати на зберігання, крім тих витрат, які зумовлені виробничим процесом і є необхідними для наступного етапу виробництва; адміністративні накладні витрати, не пов'язані з доставкою запасів до їх теперішнього місця розташування та приведення у теперішній стан; витрати на

	збут; загальногосподарські та інші	продаж
Оцінка запасів при використанні	Собівартість перших за часом надходження запасів (ФІФО), ідентифікована собівартість, середньозважена собівартість.	Собівартість перших за часом надходження запасів (ФІФО), ідентифікована собівартість, середньозважена собівартість. Стандартних витрат та метод роздрібних цін.
Відображення вартості у балансі	Найменша з двох оцінок: первісна вартість або чиста вартість реалізації.	Найменша з двох оцінок: собівартість або чиста вартість реалізації

Характеристика чинної нормативно - правової бази з теми дослідження

№ з/п	Нормативний документ	Питання, що розкривають окремі аспекти теми дипломної роботи
1	Господарський кодекс України[1]	Визначає поняття майна підприємства, в тому числі й виробничих запасів, джерел їх формування тощо.
2	Податковий кодекс України[2]	Визначає податковий облік запасів, а також відображення операцій із запасами у податковій звітності, правила обліку запасів.
3	Цивільний кодекс України[3]	Регулює майнові відносини щодо виробничих запасів
4	Закон України «Про аудит фінансової звітності та аудиторську діяльність»[4]	Визначає порядок організації та проведення аудиту запасів, грошових коштів та результатів інвентаризації.
5	Закон України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні»[5]	Визначає порядок ведення бухгалтерського обліку, складання, подання фінансової звітності.
6	Національне положення (стандарт) бухгалтерського обліку(П(С)БО) 1 «Загальні вимоги до фінансової звітності»[10]	Визначає мету, склад та принципи підготовки фінансової звітності та вимоги до визнання і розкриття її елементів, в тому числі оборотних активів
7	Положення (стандарт) бухгалтерського обліку(П(С)БО) 9 «Запаси»[11]	Визначає методологічні засади формування у бухгалтерському обліку інформації про запаси і розкриття її у фінансовій звітності.
8	Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 10 «Дебіторська заборгованість»[12]	Визначає методологічні засади формування у бухгалтерському обліку інформації про дебіторську заборгованість та її розкриття у фінансовій звітності.
9	Міжнародний стандарт бухгалтерського обліку(МСБО) 2 «Запаси»[8]	Стандарт надає рекомендації щодо визначення собівартості та подальшого визнання витрат, включаючи будь-яке часткове списання до чистої вартості реалізації. Він також надає рекомендації щодо формул собівартості, що застосовуються для визначення собівартості запасів.
10	Міжнародний стандарт бухгалтерського обліку(МСБО) 7 «Звіт про рух грошових коштів»[9]	Визначає вимог до надання інформації про минулі зміни грошових коштів суб'єкта господарювання та їх еквівалентів за допомогою звіту про рух грошових коштів, який розмежовує грошові потоки протягом періоду від операційної, інвестиційної та фінансової діяльності.
11	Наказ Агентства з питань запобігання банкрутства підприємств та організацій «Про затвердження Методики проведення поглибленого аналізу фінансово-господарського стану підприємств та організацій»[15]	Визначає методику розрахунку основних фінансово-економічних показників підприємств, а також наводиться порядок аналізу власних оборотних засобів

Продовження додатку Г

12	Наказ Міністерства України «Про затвердження Положення про інвентаризацію активів та зобов'язань»[16]	Визначає порядок проведення інвентаризації активів і зобов'язань та оформлення її результатів.
13	Постанова Кабінету Міністрів України «Порядок визначення розміру збитків від розкрадання, нестачі, знищення (псування) матеріальних цінностей»[6]	Визначає механізм визначення розміру збитків від розкрадання, нестачі, знищення (псування) матеріальних цінностей
14	Наказ Міністерства України «Порядок проведення дооцінки залишків товарно-матеріальних цінностей»[17]	Регулює порядок проведення до оцінки залишків матеріальних цінностей
15	Наказ Міністерства України «План рахунків бухгалтерського обліку активів, капіталу, зобов'язань і господарських операцій підприємств і організацій»[13]	Визначає синтетичні рахунки та сферу застосування запасів, коштів, розрахунків та інших активів
16	Наказ Міністерства України «Інструкція про застосування Плану рахунків бухгалтерського обліку активів, капіталу, зобов'язань і господарських операцій підприємств і організацій»[14]	Встановлює призначення і порядок ведення рахунків бухгалтерського обліку для узагальнення методом подвійного запису інформації про наявність і рух оборотних активів.

Огляд спеціальної літератури з питань аналізу оборотних активів

№ з/п	Джерело	Проблемні питання, що розкрито в статті (монографії, тезах тощо) та стосуються окремих аспектів теми дипломної роботи
1	Барабаш Н.С. Аналіз господарської діяльності: навч. посіб. / За заг. ред. Є.В. Мниха. - К.: КНТЕУ, 2005. — 395 с.	У Розділі 3 розкриті питання матеріальних ресурсів компанії: забезпеченість, стан, рух, обґрунтування необхідності в них. Розкрито організаційно-інформаційну модель аналізу оборотних активів та етапи проведення факторного аналізу оборотних активів.
2	Івахненко В.М. Курс економічного аналізу: навч. посіб. 5-те вид., випр. і доп. Рекомендовано МОН / Івахненко В.М. — К., 2006. — 261 с.	Досліджено поняття «оборотні активи», їх склад та структура. Запропонована особлива методика економічного аналізу на основі нових положень (стандартів) бухгалтерського обліку і звітності.
3	Мних Є.В. Економічний аналіз діяльності підприємства: підручник - Київ: КНТЕУ, 2008.- 514 с.	У Розділі 4, розкритий зміст оцінки забезпеченості підприємства матеріальними ресурсами і ефективності їх використання, представлена система відповідних показників.
4	Бланк І. О. Управління активами на капіталом підприємства: підручник / І. А. Бланк. – К. : Ніка-центр, Сльга, 2003. – 448 с.	Розкрито поняття «оборотні активи та надане власне визначення, досліджено їх стан та ефективність використання, а також основні джерела формування активів підприємства.
5	Поддєрьогін А.М. Фінанси підприємств: підручник / Поддєрьогін А.М., Білик М.Д., Буряк Л.Д. та ін. – Восьме вид., перероб. і доп. – К.: КНЕУ, 2013. – 219 с.	Розкрито поняття «оборотні активи» та надане власне визначення. Висвітлюються питання аналізу забезпеченості та ефективності використання оборотних активів суб'єктів господарювання, його індивідуальності в передових умовах ринкової економіки.
6	Олександренко І. В. Методичні підходи до діагностики оборотних активів підприємства / І. В. Олександренко // Бізнесінформ. –2014. –№2. – С. 277-283.	Статтю присвячено вивченню теоретичних і практичних засад діагностики оборотних активів. Наведено основні етапи діагностики оборотних активів і систематизовано основні завдання, що повинні бути вирішені у процесі діагностики, а також конкретизовано методи, що застосовуються у процесі діагностики оборотних активів підприємства. Крім того, розкрито методику проведення факторного аналізу коефіцієнта оборотності оборотних активів, що дозволяє встановити, яким чином збільшення (зменшення) складових оборотних активів вплинуло на зміну результативного показника.

Продовження додатку Д

7	<p>Павленко О.П. Фінансовий аналіз оборотних активів та оптимізація джерел їх формування/ О.П. Павленко, Г.Ю. Борсук // Молодий вчений. – 2017. – № 10(50). – С. 981-984.</p>	<p>У статті розглянуто визначення сутності поняття «оборотні активи», проаналізовано класифікацію оборотних активів та основи організації фінансового аналізу оборотних активів. Також у статті обґрунтовано важливість оптимізації джерел формування оборотних активів на сільськогосподарських підприємствах. Надано рекомендації для удосконалення структури оборотного капіталу, покращення його ефективного використання на сільськогосподарських підприємствах.</p>
8	<p>Лебедева А. М. Методичні аспекти аналізу ефективності використання оборотних активів підприємства / А. М. Лебедева // Зовнішня торгівля: економіка, фінанси, право. - 2015. - № 1. - С. 67-76.</p>	<p>У статті розглянуто методику аналізу ефективності використання оборотних активів, яка ґрунтується на загальній оцінці ефективності використання оборотних активів; визначенні економічного ефекту від прискорення чи сповільнення оборотності оборотних активів, впливу чинників на зміну оборотності оборотних активів та резервів прискорення оборотності оборотних активів, а також розробці заходів щодо впровадження визначених резервів мобілізації оборотних активів та збільшення обсягу реалізації продукції, що дасть можливість прийняти оптимальні управлінські рішення.</p>
9	<p>Дехтяр Н.А. Оптимізація структури оборотних активів підприємства / Н.А. Дехтяр, О.В. Дейнека // Східна Європа: економіка, бізнес та управління. . – 2018. –№1(12). – С. 289-293.</p>	<p>У статті узагальнено теоретичні аспекти щодо визначення сутності поняття «оптимізація оборотних активів підприємства» та обґрунтовано основні принципи оптимізації складу та структури оборотних активів.</p>
10	<p>Стоянова -Коваль С.С. Оборотні активи аграрних підприємств: економічна сутність та науково-методичні підходи до специфіки їх класифікації / С.С. Стоянова-Коваль // Міжнародні економічні відносини та світове господарство. – 2016. – № 10(2). –С. 100-105.</p>	<p>У статті розглянуто економічну сутність оборотних активів аграрних підприємств та науково-методичні підходи до специфіки їх класифікації. На основі проведеного аналізу виділено основні ознаки класифікації оборотних активів. Запропоновано напрями удосконалення класифікації оборотних активів на основі виділення в окремі підгрупи специфічних оборотних активів аграрних підприємств. Проведено розподіл наявних ознак класифікації оборотних активів на класифікацію оборотних активів та оборотного капіталу.</p>
11	<p>Купріна Н.М. Особливості аналізу оборотних активів підприємства в сучасних умовах / Н.М. Купріна // Економіка харчової промисловості. –2018. –№ 4. –С. 39-47.</p>	<p>Досліджено понятійно-категоріальний апарат сутності категорій «оборотні активи» підприємства та їх важливих елементів, обґрунтовано взаємозв'язок між ними. Показано підхід до аналізу оборотних активів підприємства та їх елементів: аналіз складу, структури та динаміки як оборотних активів, так й окремих їх елементів; аналіз розміщення оборотного капіталу, який вкладено в оборотні активи підприємства; аналіз оборотності оборотних активів та їх елементів.</p>

Продовження додатку Д

12	Шурпенкова Р.К. Сутність та основи організації аналізу оборотних коштів / Р.К. Шурпенкова, О.Й. Іваньчук // Вісник Запорізького національного університету. – 2010. – № 3(7). – С. 150-154.	У статті розглянуто визначення сутності поняття «оборотні кошти», проаналізовано класифікацію оборотних коштів та основи організації аналізу оборотних коштів.
13	Насібова О.В Теоретичні аспекти оптимізації оборотних коштів підприємства / О.В. Насібова, Б.Ю. Придатченко // Економіка і суспільство. – 2018. – № 18. – С. 794–801.	Статтю присвячено дослідженню економічної сутності оборотних коштів та їх організації на підприємстві. Проведено аналіз наукових підходів вітчизняних та закордонних авторів стосовно трактування поняття «оборотні кошти». Розглянуто основні фактори, що лежать в основі визначення оптимальної структури оборотних коштів, яка б відповідала сучасним умовам існування вітчизняних підприємств.
14	Окселенко Н.О. Оборотні активи сільськогосподарських підприємств: теоретичні засади та практичні аспекти / Н. О. Окселенко // Агросвіт. - 2013. - № 24. - С. 74-79.	У статті досліджено підходи до визначення сутності категорії "оборотні активи", розглянуто історіографію даної категорії та запропоновано авторське визначення оборотних активів сільськогосподарських підприємств, що забезпечить формування адекватного сприйняття агрегованої інформації суб'єктами підприємницької діяльності та побудову теоретичного підґрунтя для подальшого дослідження оборотних активів як економічної категорії.
15	Мулик Т.О. Напрямки вдосконалення аналізу оборотних активів на сільськогосподарських підприємствах / Т.О. Мулик, Г.В. Єсель, О.П. Панадій //Збірник наукових праць ЧДТУ. - 2010. - № 1(25). - С. 34-35.	У статті відображено головні проблеми пов'язані з аналізом оборотних активів на сільськогосподарських підприємствах України. Визначені причини виникнення цих проблем. Запропоновані шляхи оптимізації деяких тверджень діючої методики аналізу цієї сфери.

**Характеристика рахунків, що використовуються на ВТП ТОВ «Україна-95»
для обліку роздрібної реалізації товарів**

Рахунок (субрахунок)	Зміст сальдо	Зміст оборотів
1	2	3
282 "Товари в торгівлі"	Сальдо показує залишок товарних запасів, що знаходяться на підприємствах роздрібної торгівлі	За дебетом відображається надходження товарів, за кредитом їх списання
301 "Готівка в національній валюті"	Сальдо дебетове показує залишок грошових коштів в національній валюті в касі підприємства	За дебетом відображається надходження грошових коштів у касу підприємства, за кредитом – виплата грошових коштів із каси
631 "Розрахунки з вітчизняними постачальниками"	Сальдо дебетове відображає заборгованість підприємства перед постачальниками	За дебетом відображається перерахування коштів постачальникам, за кредитом – надходження товарів від постачальників
641 "Розрахунки за податками"	Сальдо дебетове показує зобов'язання бюджету, кредитове - зобов'язання підприємства перед бюджетом Має субрахунки: 641.1 «Розрахунки по податку з доходів фізичних осіб» 641.2 «Розрахунки по податку на прибуток» 641.3 «Розрахунки по ПДВ»	За дебетом відображається сплата податків, за кредитом - нарахування податків
681 "Розрахунки за авансами одержаними"	Сальдо показує суму одержаних авансів під поставку товарів, а також суми попередньої оплати покупцями і замовниками рахунків постачальника за товари	За дебетом відображається вартість відвантажених товарів дрібним оптом, за кредитом суми, що надійшли в оплату за майбутні поставки товарів
702 "Дохід від реалізації товарів"	Сальдо відсутнє – списується на рахунок 79 «Фінансові результати»	За кредитом відображається збільшення (одержання) доходу, за дебетом - належна сума непрямих податків; та списання у порядку закриття на рахунок 79 "Фінансові результати"
791 "Результат операційної діяльності"	Сальдо відсутнє – списується на рахунок 79 «Фінансові результати»	За кредитом субрахунку відображається в порядку закриття рахунків сума доходів від реалізації товарів, іншої операційної діяльності, за

		дебетом - сума в порядку закриття рахунків обліку собівартості реалізованих товарів, адміністративних витрат, витрат та інш. опер. витрат.
902 "Собівартість реалізованих товарів"	Сальдо відсутнє – списується на рахунок 79 «Фінансові результати»	За дебетом відображається фактична собівартість реалізованих товарів, за кредитом - списання в порядку закриття дебетових оборотів на рахунок 79 "Фінансові результати"

Графік документообороту основних засобів

№ з/п	Назва документа	Шифр документа	Створення документа				Обробка документа			Зберігання документа		
			Операція, що реєструється та мета документа	Відповідальна особа, то випиє (складає) документ	Підтвердженні підписи	Кількість екземплярів, та куди передається кожен екземпляр	Строки передачі в обробку	Виконавець, який відповідає за обробку	Відоображення в реєстрах обліку	Поточне місце зберігання	Відповідальний за зберігання	Строк зберігання
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13
1	Акт приймання-здачі відремонтованих, реконструйованих та модернізованих об'єктів	ОЗ-2	Для обліку необоротних матеріальних цінностей, які надходять з ремонту та модернізації	Матеріально відповідальна особа - комірник або завідувач складом	Керівник підприємства	Один	У день надходження необоротних матеріальних цінностей на склад	Бухгалтер з обліку необоротних активів	Журнал по рах. 10 «Основні засоби», 11 «Інші необоротні матеріальні активи»	Бухгалтерія	Бухгалтер з обліку необоротних активів	3 роки
2	Акт приймання-передачі основних засобів	ОЗ-1	Для оформлення приймання необоротних матеріальних цінностей	Приймальна комісія з обов'язковою участю матеріально-відповідальної особи та	Керівник підприємства	Один – у бухгалтерії	У день надходження необоротних матеріальних цінностей на склад	Бухгалтер з обліку необоротних активів	Журнал по рах. 10 «Основні засоби», 11 «Інші необоротні матеріальні активи»	Бухгалтерія	Бухгалтер з обліку необоротних активів	3 роки
3	Картка обліку руху основних засобів	ОЗ-8	Для оформлення руху основних засобів	Відділ постачання або плановий відділ на одне або декілька найменувань матеріалу	Головний бухгалтер	Один примірник до початку місяця передається цеху, другий - у бухгалтерії	У день надходження необоротних матеріальних цінностей на склад	Бухгалтер з обліку необоротних активів	Журнал по рах. 10 «Основні засоби», 11 «Інші необоротні матеріальні активи»	Бухгалтерія	Бухгалтер з обліку необоротних активів	3 роки

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13
4	Акт списання основних засобів	ОЗ-3	Для оформлення списання необоротних матеріальних цінностей	Ліквідаційна комісія з обов'язковою участю матеріально-відповідальної особи та	Керівник Підприємства, головний бухгалтер або уповноважена на це особа	Один – у бухгалтерії	У день списання необоротних матеріальних цінностей на склад	Бухгалтер з обліку необоротних активів	Журнал по рах. 10 «Основні засоби», 11 «Інші необоротні матеріальні активи»	Бухгалтерія	Бухгалтер з обліку необоротних активів	3 роки
5	Розрахунок амортизації основних засобів	ОЗ-14, ОЗ-15, ОЗ-16	Для обліку амортизаційних відрахувань необоротних матеріальних цінностей	Бухгалтер з обліку необоротних активів	Головний бухгалтер або уповноважена на це особа	Один – у бухгалтерії	Один раз на місяць	Бухгалтер з обліку необоротних активів	Журнал по рах. 10 «Основні засоби», 11 «Інші необоротні матеріальні активи»	Бухгалтерія	Бухгалтер з обліку необоротних активів	3 роки

Типова кореспонденція рахунків з обліку надходження основних засобів

№ з/п	Зміст операції	Кореспонденція рахунків			
		Дт	Кт		
1	2	3	4		
1. Придбання об'єктів основних засобів у постачальників або інших суб'єктів господарювання					
1.	Отримано основні засоби від постачальника	152	631		
2.	Відображено суму податкового кредиту	641	631		
3.	Відображено отримання транспортних, посередницьких, страхових, організаційних та інших послуг, пов'язаних з придбанням об'єкта основних засобів	152	685		
4.	Введено об'єкт основних засобів в експлуатацію	10	152		
2. Надходження основних засобів від засновників					
1.	Відображено заборгованість засновника	46	40	-	-
2.	Внесено засновником основний засіб до статутного капіталу	152	46	-	-
3.	Відображено витрати на транспортування основних засобів	152	685	-	-
4.	Відображено податковий кредит	641	685	-	-
5.	Введено основний засіб в експлуатацію	10	152	-	-
3. Безоплатне отримання основних засобів					
1.	Безоплатне отримано об'єкт основних засобів	152	424	-	-
2.	Введено основний засіб в експлуатацію	10	152	-	-
4. Придбання основних засобів в результаті обміну на інший актив					
1.	Передано основний засіб іншому підприємству	361	742	-	-
2.	Відображено податкове зобов'язання	742	641	-	-
3.	Списано залишкову вартість основних засобів	972	10	-	-
4.	Отримано основні засоби	15	631	-	-
5.	Відображено податковий кредит	641	631	-	-
6.	Введено основні засоби в експлуатацію	10	15	-	-
7.	Проведено взаємозалік заборгованостей	631	361	-	-
5. Надходження основних засобів у зв'язку з іншими операціями					
1.	Оприбуткування внаслідок проведеної інвентаризації, раніше не врахованих основних засобів	10	746	-	-
2.	Переведення до складу основних засобів раніше неправильно зарахованих МШП	10	112	-	-

Кореспонденція рахунків з обліку вибуття основних засобів

ТОВ ВТП «Україна-95»

№ з/п	Зміст операції	Кореспонденція рахунків		Сума, грн.	№ додатку
		Дт	Кт		
1. Облік операцій по реалізації основних засобів вартістю					
	Списано реалізовані об'єкти за залишковою вартістю	976	10	-	-
	Списана сума зносу, нарахованого по цих об'єктах	131	10	-	-
	Зараховано в доход від реалізації необоротних активів суму, яка підлягає сплаті покупцями (дебіторами) за продані їм основні засоби	377	746	-	-
	Відображено суму податкового зобов'язання по ПДВ, визначену за встановленою ставкою до суми доходу від реалізації	746	641	-	-
	Зараховано на рахунках підприємства кошти, одержані від покупців за реалізовані основні засоби	311	377	-	-
2. Облік операцій по ліквідації основних засобів					
	Списано ліквідовані об'єкти основних засобів за залишковою вартістю	92	10	2645,6	П
	Списана сума зносу, нарахована по ліквідованих об'єктах основних засобів	131	10	2645,6	П
	Зараховано в доход від звичайної діяльності матеріальні цінності, одержані від ліквідованих об'єктів і оприбутковані за цінами можливого використання або реалізації	20	746	-	-
3. Відображення операцій по безоплатній передачі основних засобів					
	Списано безоплатно передані іншим юридичним особам об'єкти за залишковою вартістю	976	10	-	-
	Списано суму нарахованого зносу по переданих об'єктах	131	10	-	-
	Відображено суму податкового зобов'язання по ПДВ, визначену за встановленою ставкою до залишкової вартості переданих об'єктів (у разі передач виробничих основних запасів)	976	641	-	-
4. Відображення операцій по передачі основних засобів як внесок до статутного капіталу іншого підприємства					
	Списано нараховану суму зносу по переданих об'єктах	131	10	-	-
	Зараховано різницю між залишковою вартістю переданих об'єктів і справедливою вартістю інвестицій	14	746	-	-

Оцінка системи внутрішнього контролю на ТОВ ВТП «Україна-95»

N	Зміст операції	Варіант відповіді			Примітки
		Так	Ні	Не знаю	
1	2	3	4	5	6
1	Чи існує на підприємстві система внутрішнього контролю?	+			
2	Кому вона підпорядковується?				
	Керівнику підприємства	+			
	Головному бухгалтерові				
	Уповноваженій особі				
	Раді директорів				
	Інший варіант				
3	Хто розробляє політику внутрішнього контролю?				
	Керівник підприємства	+			
	Головний бухгалтер				
	Уповноважена особа				
	Інший варіант				
4	Які форми контролю присутні на підприємстві?				
	Внутрішній аудит				
	Внутрішня ревізія		+		
	Зовнішній аудит	+			
	Інший варіант	+			Інвентаризація, перевірка
5	Чи існує на підприємстві взаємозамінність?		+		
6	Чи перевіряється фінансова звітність до затвердження?	+			
7	Чи формується та надається звіт щодо перевірки діяльності підприємства?		+		
8	Чи затверджується звітність на річному зборі засновників?		+		
9	Чи автоматизований облік на підприємстві?	+			
10	Чи використовуються на підприємстві електронні програмні продукти?	+			
11	Якщо відсутня система внутрішнього контролю, то чи існує альтернативна їй служба чи посада?		+		
12	Чи проводиться контроль з боку вищих керівників за виконанням делегованих прав і обов'язків?	+			
13	Чи встановлені:				
	показники оцінки результатів діяльності підрозділів (осіб)?	+			
	заходи заохочення (стягнення)?	+			
14	Чи застосовується система оперативного	+			

	планування і звітності підрозділів?				
15	Чи здійснюється аналіз господарської діяльності?				
	Оперативний.				
	Періодичний.	+			
16	Чи передбачені процедури попередження і виявлення несанкціонованих операцій, помилок у документах?	+			
17	Чи були у звітному періоді суттєві зміни в технології реалізації товарів на підприємстві?		+		
18	Чи були у звітному періоді суттєві зміни в реалізації товарів?		+		
19	Чи затверджені на підприємстві методичні рекомендації щодо розрахунку собівартості реалізованих товарів?	+			
20	Чи були у звітному періоді зміни "об'єктів обліку" витрат?		+		
21	Чи були у звітному періоді зміни методу калькулювання собівартості реалізованих товарів?		+		
22	Чи були у звітному періоді зміни порядку обліку витрат "усередині" об'єкту обліку витрат?		+		
23	Чи були у звітному періоді зміни в класифікації витрат на прямі і непрямі?		+		
24	Чи були у звітному періоді зміни методів розподілу непрямих витрат між окремими об'єктами обліку витрат?		+		
25	Чи були у звітному періоді зміни в класифікації витрат на постійні та змінні?		+		
26	Чи були у звітному періоді зміни складу і змісту калькуляційних статей?		+		
27	Чи були у звітному періоді зміни показника "нормальна потужність"?		+		
28	Чи були у звітному періоді зміни порядку розрахунку понаднормативних витрат?		+		